

Opvoeden doe je met elkaar

De pedagogische wijk in beeld

Margalith Kleijwegt

Inhoud

Voorwoord - <i>NPAO directeur Monaïm Benrida</i>	5
'Een gezamenlijk offensief' - <i>Burgemeester Ahmed Marcouch</i>	7
1 'Alsjeblieft geen symptoombestrijding'	11
2 Hoe de armoede van thuis de school binnenkwam	23
3 De noodzaak van een gezamenlijk geformuleerd doel	32
4 De praktijk is weerbarstig	40
'Nuttige lessen over ons systeem' - <i>Wethouder Mark Lauriks</i>	50
'Je hebt al die schakels nodig' - <i>Wethouder Nermina Kundić</i>	54
5 'Bij haar kon ik alles kwijt'	58
6 'De straat heeft me veel liefde gegeven'	68
7 En toen stonden de moeders op	72
8 Slot	82

Voorwoord

Met trots en dankbaarheid presenteer ik u dit bijzondere boekje: Opvoeden doe je met elkaar. Een verzameling verhalen, observaties en inzichten die de essentie belichten van wat we in Arnhem-Oost hebben ingezet: de Pedagogische Wijk. Het is een bundeling van de stemmen van professionals, ouders, kinderen en jongeren, buurtbewoners – allemaal mensen die zich dagelijks inzetten voor een betere toekomst voor onze jeugd.

De Pedagogische Wijk is geen project, maar een visie. Het is een omgeving waarin iedereen bijdraagt aan het opvoeden en opgroeien van de kinderen en jongeren in Arnhem-Oost. Geïnspireerd door het motto *It takes a village to raise a child*, leggen we de nadruk op gedeelde verantwoordelijkheid en samenwerking. Hier staat de leefwereld van het kind en de jongere centraal. Of het nu gaat om directe interacties binnen gezinnen, de samenwerking tussen scholen en buurtorganisaties, of de bredere invloeden van beleidsmaatregelen en maatschappelijke normen – alles draagt bij aan een gezonde en kansrijke omgeving voor onze kinderen en jongeren.

In dit boekje leest u over successen, uitdagingen en hoopvolle initiatieven. Het toont ons wat mogelijk is wanneer we verder kijken dan onze eigen verantwoordelijkheden en samen werken aan een veilige, inclusieve en stimulerende omgeving. Maar het laat ook zien hoe complex de opgaven zijn. Het versterken van vertrouwen, het doorbreken van patronen, en het bouwen aan verbinding tussen verschillende werelden zijn geen eenvoudige taken. Het vereist visie, doorzettingsvermogen en, bovenal, samenwerking.

Een belangrijk doel van dit boekje is om onszelf een spiegel voor te houden. Het gebruik van storytelling, zoals toegepast door Margalith Kleijwegt, helpt ons niet alleen om de huidige situatie beter te begrijpen, maar ook om te reflecteren op onze aanpak. Welke keuzes maken we? Wat gaat goed, en waar liggen de kansen om het beter te doen? Deze verhalen brengen niet alleen de successen in beeld, maar laten ook zien waar we scherper kunnen zijn, waar we nog onvoldoende oog hebben voor de complexe leefwereld van elk kind en elke jongere in onze wijk.

We hebben dit instrument ingezet omdat we willen leren. Leren om samen te werken op een manier die effectief is, maar ook recht doet aan de diversiteit van de kinderen, jongeren en gezinnen die we versterken. Het is van cruciaal belang dat we luisteren naar alle betrokkenen en niemand uit het oog verliezen. Alleen zo kunnen we bouwen aan een wijk waarin ieder kind en iedere jongere zich gezien en gesteund voelt.

Mijn dank gaat uit naar Margalith Kleijwegt, die met haar scherpe blik en invoelende pen deze verhalen heeft vastgelegd. Haar werk geeft een menselijke dimensie aan de cijfers en plannen. Het herinnert ons eraan dat achter elk beleid een kind schuilt, een jongere, een gezin, een buurt. Ook wil ik mijn waardering uitspreken voor iedereen die heeft meegewerkt aan dit initiatief. Specifiek wil ik mijn dank uitbrengen aan burgemeester Ahmed Marcouch, wethouder Nermina Kundić, wethouder Mark Lauriks en wethouder Cathelijne Bouwkamp. Hun betrokkenheid was essentieel voor de totstandkoming van deze publicatie.

Laat dit boekje een inspiratie zijn – een aanmoediging om verder te bouwen aan de pedagogische wijk.

Monaïm Benrida

Directeur Nationaal Programma Arnhem-Oost

‘Een gezamenlijk offensief’

Burgemeester Ahmed Marcouch aanjager van de pedagogische wijk

De missie van burgemeester Ahmed Marcouch om op te komen voor jongeren die een slechte start hadden, loopt als een rode draad door zijn loopbaan. Verheffing van kansarme jeugd ziet hij als een verplichting. Niet alleen de jongeren zijn hiermee geholpen; aanpak van achterstelling straalt uit naar de hele maatschappij.

In 2017, vlak voordat hij burgemeester van Arnhem werd, bepleitte Marcouch in een gesprek met Hans Boutellier, bijzonder hoogleraar polarisatie en veerkracht, al zijn gedroomde ‘pedagogische wijk’ waarvan thuis, de naaste omgeving en school de pijlers waren. ‘We moeten bouwen aan pedagogische wijken waar iedereen bijdraagt aan de opvoeding van een kind, waarbij partijen goed met elkaar samenwerken. Oprechte interesse, keiharde kennis en sensitiviteit voor culturele veelvormigheid zijn daarbij cruciaal.’

Hij benadrukt het belang van een samenwerkend netwerk waarbij het kind centraal staat. De school kent volgens zijn zienswijze niet alleen de leerling maar ook het gezin. De school werkt samen met jongerenwerkers en andere hulpverleners waardoor een kind zich veilig weet en zich optimaal kan ontwikkelen.

‘Jongeren die in gezinnen leven waar vaders en moeders van generatie op generatie overleven in plaats van leven, hebben het echt nodig om skills en vaardigheden te ontwikkelen. Op die manier krijgen ze grip op hun eigen leven’, vertelt Marcouch in zijn kamer op het stadhuis over het programma dat uniek is voor Nederland. ‘Mede-opvoeders zijn geen luxe. Op die manier geef je perspectief aan jongeren waar dat niet

vanzelfsprekend vanuit huis is gewaarborgd. Waar de ouders leefstress hebben, omdat ze bijvoorbeeld niet rondkomen terwijl ze wel keihard werken. Jongeren hebben recht op een goede opvoeding. Niet alle ouders kunnen dat hun kind meegeven. Daar springen wij met de pedagogische wijk op in.’

De leefomgeving moet natuurlijk ook verbeterd worden, haast hij zich te zeggen, net als de behuizing, alle hulp moet bijdragen aan ‘meer grond onder de voeten voor deze mensen’.

Zoals dit verhaal, Opvoeden doe je met elkaar, laat zien is die pedagogische wijk in Arnhem-Oost inmiddels goed op gang. Er zijn doeltreffende interventies, zoals het Preventief Interventie Team. Het jongerenwerk is geïntensiveerd, jongerenwerkers zijn veel nauwer bij jongeren en hun thuis betrokken, ze zijn in de woorden van Marcouch steeds meer ‘vormend’. Jongerenwerk op school is daar een voorbeeld van.

Ahmed Marcouch: ‘Waar het mij om gaat is dat jongerenwerkers de vinger op de zere plek kunnen leggen en dat ze vervolgens richting geven. Vergeet niet: ze fungeren vaak als een rolmodel. De politie normeert, jongerenwerkers vormen, zodat jongeren de kans krijgen om hun omgeving en ouders te ontstijgen.’ Voor Marcouch is het in het verlengde hiervan ook van belang dat de vele alleenstaande moeders in Arnhem-Oost extra gesteund en gestimuleerd worden. ‘Als je de moeders redt, red je daarmee hun kinderen.’

De introductie straks van de ‘rijke schooldag’ waarbij alle kinderen iedere dag tot laat in de middag op school blijven, ziet de burgemeester als een belangrijke stap binnen de pedagogische wijk. ‘Waarom? Omdat deze kinderen normaal gesproken om drie uur naar huis gaan, naar een plek waar ze niet worden opgevoed. Ik ben een groot fan van de rijke schooldag, want de kinderen zijn juist gebaat bij extra uren. Deze ouders hebben zoals gezegd vaak spanningen en wij sturen de kinderen om drie uur naar

die spanningen toe. Dat is niet verstandig. Je ziet regelmatig dat kinderen helemaal niet naar huis willen, die vinden het op school juist leuker dan thuis. De invulling van die extra uren kan van alles zijn, sport, cultuur, extra lezen, dat laat ik graag aan de professionals over.'

Maar dat is nog niet alles, want: 'We willen deze keer ook de gezinnen betrekken. Hoe gaat het met de ouders? Hebben die een baan? Willen ze een opleiding? Hoe kunnen we ze helpen?'

De uitwerking van alle plannen is een omvangrijke operatie. Niet alleen omdat er op een andere manier moet worden gewerkt, maar ook omdat de problemen taai zijn. Marcouch: 'Besef goed dat die sociale achterstelling al veertig jaar aan de gang is.'

'Het Nationaal Programma betekent een doorbraak voor gezinnen'

Niet alle organisaties zijn ervan doordrongen dat deze beweging gemaakt moet worden, weet de burgemeester. 'Mijn oproep is om de kwaliteit van de uitvoering verder te verbeteren. We weten dat veranderingen soms moeizaam gaan, dat mensen vast willen houden aan hoe ze het gewend zijn te doen. Terwijl, als ze heel eerlijk zijn, ze zich ook realiseren dat ze op die manier onvoldoende impact hebben.'

Het woord 'transitie' valt een paar keer tijdens ons gesprek. Marcouch snapt dat de kentering die aan de gang is onrust kan veroorzaken, dat de paradigmaverschuiving professionals onzeker kan maken. Maar niemand hoeft zich bedreigd te voelen, stelt hij gerust. 'Iedereen is nodig.'

Hij verwacht dat via het Nationaal Programma Arnhem-Oost, waar het onderwijs, woningcorporaties en andere stakeholders met elkaar aan tafel zitten, er aanzienlijke stappen gemaakt gaan worden. Het liefst ziet hij nog meer tempo in de uitvoering. 'Papier is geduldig en de praktijk soms lastig. Hoe krijg je het voor elkaar dat wanneer iedereen doordrongen is van het belang om een kind vooruit te helpen, dat dat dan ook gebeurt.'

Het NPAO ziet Ahmed Marcouch als een beweging, een investering om de achtergestelden in Arnhem-Oost de komende achttien jaar te helpen die achterstand weg te werken. Tegen de professionals zegt hij: 'Zie het als een kans. Als een erkenning. Als een stimulans om hetgeen je voorafgaand

aan het Nationaal Programma al deed, een extra boost te geven. Als een mogelijkheid om nieuwe ideeën uit te werken, innovaties door te voeren, middelen te benutten die ervoor zorgen dat wat eerder maar een klein beetje kon, nu veel breder mogelijk is, zoals de rijke schooldag.'

De ontwikkeling van de pedagogische wijk, vult hij aan, moet natuurlijk gepaard gaan met fysieke interventies, zoals nieuwbouw, renovatie van oude huizen en een schone, opgeruimde wijk.

Een andere bekende wens van deze burgemeester is om voor jongeren het pad naar de misdaad af te snijden. Ook die opdracht hoort zijns inziens bij de pedagogische wijk. Jongeren komen nog steeds te snel in de verleiding om de criminaliteit in te gaan. 'We maken mee hoe kinderen van veertien met drugs op zak worden aangehouden. Als we vragen waarom ze dealen, is hun antwoord soms schrijnend. Dan zeggen ze dat ze het doen om hun moeder van haar schulden af te helpen.' Op dat moment, zegt Marcouch, is het heel belangrijk dat de dealer niet alleen wordt opgepakt, maar dat er ook wordt gekeken wat er op pedagogisch vlak voor zo'n jongen of meisje wordt gedaan. Want juist op dat soort momenten, Marcouch blijft erop hameren, gaat het om het geven van perspectief.

'Het is essentieel dat professionals elkaar in vertrouwen kunnen nemen, waardoor je breder kunt opereren dan alleen via het strafrecht. De neiging om een zaak op een ouderwetse, strafrechtelijke manier af te handelen is bij justitie nog altijd aanwezig. Maar ik vind dat er na een aanhouding meteen gekeken moet worden of er ruimte is voor hulp en niet pas wanneer deze jongere vrijkomt.'

Aan het eind van het gesprek geeft hij een pluim aan de Arnhemse ondernemers die zich steeds vaker committeren aan het Nationaal Programma Arnhem-Oost. 'Ze vinden de opgave interessant en belangrijk. Ondernemers zijn enthousiast omdat ze beseffen dat ze door een relatief kleine inspanning, bijvoorbeeld door het aanbieden van een stage, verschil kunnen maken voor de jongeren en gezinnen in Arnhem-Oost.'

Als iedereen de schouders eronder zet, is de overtuiging van de burgemeester, als alle ervaring en expertise bij elkaar worden gebracht en de uitvoering in goede handen is, ook buiten kantoortijd en achttien jaar lang, dan leidt dit gezamenlijke offensief tot een betere toekomst voor de volgende generatie.

1

‘Alsjeblieft geen symptoombestrijding’

‘Jaaaaaaa!’ Handen en vuistjes van eenentwintig kinderen tussen vijf en twaalf jaar gaan de lucht in als ze horen dat ze allemaal een waterpistooltje krijgen op deze warme middag. ‘Iedereen krijgt er maar één, dus kapot is kapot’, waarschuwt Aaronette.

In het Huis voor de Wijk, een goed geoutilleerd, veel bezocht multifunctioneel centrum in Malburgen, waar ook de lunchpakketten voor de scholen worden gemaakt, zijn iedere dinsdag, woensdag en donderdag naschoolse activiteiten voor leerlingen uit de wijk, al maken vooral kinderen van de nabijgelegen basisscholen Het Mozaïek en De Johannesschool er gebruik van.

Er is op dinsdagen plek voor twintig leerlingen, maar er is zoveel belangstelling dat deze laatste keer voor de vakantie er nog ééntje bij mag. Aaronette, kinderwerker bij welzijnsorganisatie Stichting Rijnstad, kan dit aantal net bolwerken dankzij haar drie stagiaires. Op woensdag is er vrije inloop zonder een vast programma en dan zijn er soms veertig kinderen.

‘We gaan ook nog buiten op het gras picknicken’, belooft Aaronette de uitgelaten kinderen. ‘Is het wel halal?’ vraagt een meisje bezorgd. Bijna alles is halal, stelt Aaronette gerust, ‘alleen de wraps niet’. De stagiaires hadden er bij het inkopen niet bij nagedacht dat veel van de aanwezige kinderen halal eten.

Even tevoren speelden ze nog op het speelfeld van basisschool Het Mozaïek, een jongetje reed op een fatbike terwijl hij nauwelijks bij de trappers kon, anderen waren aan het voetballen. Moeders zochten ondertussen verkoeling onder de bladeren van de hoge en brede platanen om de hoek. Twee kleine meisjes glinsterden in het licht van de zon, het effect van de lovertjes op hun prinsessenkleding.

Inmiddels zitten de prinsesjes binnen aan een lange tafel in het opvanglokaal. Geconcentreerd kleuren de twee meisjes een tekening in, hun pistooltje ligt ongebruikt op een stoel; ze houden er niet van om elkaar nat te spuiten.

‘Mijn zus is altijd verdrietig’, begint een meisje terwijl ze aan het tekenen is. ‘Ik weet niet waarom’, gaat de vijfjarige verder, haar smalle schouder-tjes ophalend alsof ze er maar beter in kan berusten. Ze pakt een rood kleurpotlood. ‘Thuis is ze blij, maar op school niet.’ Stille. ‘Omdat ze daar wordt gepest.’

‘De pedagogische wijk betekent dat er overal opvoeders moeten zijn, je doet het met elkaar’

Een achtjarige laat haar nieuwe, dure horloge zien met daarop de meest uiteenlopende functies. Meestal speelt ze er spelletjes op, al valt dat niet mee met die piepkleine lettertjes.

Tijdens de picknick, met veel gezonde hapjes, plakjes komkommer, druiven – de wraps worden niet aangeraakt – weigert een jongetje tussen de andere kinderen te gaan zitten. Hij vindt het ‘te krap’, zegt hij, zijn gezicht staat op huilen. Juf laat hem even.

Kinderen die deze naschoolse activiteiten bijwonen, hebben vaak stress omdat er bij hen allemaal thuis wel iets speelt, weet Aaronette. Of de ouders zijn gescheiden, of er zijn schulden, psychische problemen en soms ook alles tegelijk. Tijdens deze middagen kunnen ze hun zorgen loslaten en zo te zien lukt dat ook.

Dan ontstaat uit het niets ruzie, er wordt geschreeuwd, aan haren getrokken. Als Aaronette tussenbeide komt, slaat een van de twee haar handen voor haar gezicht, ze begint te huilen. Ze blijkt van slag omdat haar vader al drie weken in de gevangenis zit. ‘Ik mis hem, ik wil hem zo graag zien.’

Malburgen ligt in Arnhem-Zuid en is met zijn ruim achttienduizend inwoners de grootste wijk van deze stad. In 1937 namen de eerste bewoners hun intrek in de pas gebouwde huizen; destijds was de wijk bestemd voor ambtenaren en gezinnen met middeninkomens. Wat de buurt aantrekkelijk maakte was dat de huizen gestoffeerd werden opgeleverd, je kon er zo intrekken.

Na de oorlog moest er vanwege de woningnood in Arnhem veel en vlug gebouwd worden. Malburgen was aantrekkelijk voor starters en lage inkomens en de wijk groeide snel.

In de jaren tachtig en negentig kreeg Malburgen voor het eerst met sociale problemen te maken, oorspronkelijke bewoners trokken weg en omdat de huren nog betaalbaar waren werd de wijk aantrekkelijk voor mensen met lage inkomens. Ook van oorsprong Turkse en Marokkaanse gezinnen en andere migranten met een niet-westerse achtergrond vonden er een plek. Weer later kreeg een groot aantal vluchtelingen in deze wijk hun eerste vaste woonruimte. Inmiddels wonen er in Malburgen meer dan honderdtwintig nationaliteiten. Ook veel bewoners met een licht verstandelijke beperking vonden er een plek. Een vierde van de bevolking moet rondkomen van iets meer dan het sociaal minimum, zevenenvieftig procent van de bewoners is laagopgeleid.

Malburgen kreeg bekendheid als een van de Vogelwijken, genoemd naar toenmalig minister Ella Vogelaar. In 2007 benoemde ze een veertigtal probleemwijken waar extra geld en aandacht naartoe zouden gaan. Er waren grootse plannen om Malburgen op te knappen; er werden betere voorzieningen beloofd, het huizenaanbod zou diverser worden met meer koopwoningen en bewoners zouden intensief bij de plannen voor de buurt worden betrokken.

De praktijk bleek weerbarstig, er gebeurde veel, maar nog lang niet genoeg. Inmiddels zijn er huizen gerenoveerd, is veel oude hoogbouw gesloopt en werden er honderden nieuwe huizen gebouwd. De verwachting is dat er tot 2030 nog vijftienhonderd huizen bij zullen komen. Dat is goed nieuws, maar daarmee zijn de problemen van de bewoners nog niet verdwenen.

Een meisje van vijf:

‘Mijn zus is altijd verdrietig. Ik weet niet waarom. Thuis is ze blij, maar op school niet. Omdat ze daar wordt gepest.’

Het enigszins troosteloze winkelcentrum De Drieslag, dat ook als een soort ontmoetingscentrum fungeert, de scootmobielrijden af en aan, zou tien jaar geleden al een flinke opknappbeurt krijgen vanwege de verloederende criminaliteit en onveiligheidsgevoelens. Op dit moment wordt er een integraal verbeterplan uitgevoerd om De Drieslag als kloppend hart van Malburgen te behouden.

Dankzij het geld van het Nationaal Programma Arnhem-Oost (NPAO), een gezamenlijk plan van de gemeente en maatschappelijke partijen zoals zorg- en welzijnsinstellingen, onderwijs, politie en bewoners- en woningbouwverenigingen om Malburgen en vier andere wijken – Presikhaaf, Klarendal, Geitenkamp en het Arnhemse Broek – in de vaart der volkeren op te stuwten, hopen ze nu tempo te maken met de renovatie.

De missie van het NPAO is ambitieus: ‘Een veilige en stimulerende omgeving bieden waarin kinderen kansrijk kunnen opgroeien. Waar je perspectief hebt op structureel werk en inkomen. En waar je kunt wonen in kwalitatief goede en duurzame woningen in een gezonde en veilige buurt.’

Het programma zal achttien jaar duren en is niet bedoeld voor een kleine verandering hier of een potje geld daar. Nee, er is genoeg tijd en ook geld om structurele en samenhangende vernieuwingen te verwezenlijken.

Op verzoek van Monaïm Benrida, directeur van het Nationaal Programma Arnhem-Oost, verdiepte ik me van mei tot en met september 2024 in één aspect van het NPAO: de ‘pedagogische wijk’.

De vraag was om te beschrijven hoe de pedagogische wijk er op dit moment voorstaat. Hoe groeien kinderen op? Wat gaat er goed en wat kan nog beter? Wat zeggen de professionals? Hoe staat het met de betrokkenheid van ouders? Hoe verloopt de samenwerking tussen de verschillende partijen? Is er al sprake van een dorp waar het grootbrengen van kinderen als een gezamenlijke opgave voelt?

‘Gezinnen hebben soms zoveel problemen dat je niet weet waar je moet beginnen’

Ik wilde met name ervaringen van betrokkenen vastleggen. Praten met bewoners, jongeren, scholen, jongerenwerkers, hulpverleners, ambtenaren en andere professionals. Opvattingen vanuit de dagelijkse praktijk die behulpzaam kunnen zijn bij het optimaliseren van het Nationaal Programma Arnhem-Oost.

Dit verhaal gaat over opgroeien en opvoeden in Malburgen en de enorme inspanning die daar wordt geleverd om de jeugd een goede toekomst te bieden. Veel van wat ik hoorde en zag, geldt net zo goed voor de andere wijken die onder de aanpak Arnhem-Oost vallen, Presikhaaf, Klarendal, Geitenkamp, Arnhemse Broek, en zelfs daarbuiten.

Ik wil iedereen die tijd voor me vrijmaakte of die me liet meekijken naar de praktijk van het werk, bedanken voor de medewerking. Jullie deelden jullie waardevolle inzichten en jullie hadden geduld, ook als ik wéér langskwam of opnieuw belde. Dankzij jullie hulp kon ik dit verhaal schrijven.

Vanwege privacy staat niet iedereen onder zijn eigen naam in dit verhaal. Dat doet niet af aan de boodschap, het ging erom wát er werd gezegd en niet door wie.

In het oostelijk deel van Malburgen ligt Immerloo, de armste postcodewijk van Nederland. Een groot deel van de bewoners heeft een niet-Nederlandse achtergrond. Inwoners vinden die benaming 'armste wijk' vervelend en stigmatiserend. Het gevoel gebrandmerkt te worden kreeg voor sommigen extra nadruk toen de gemeente Arnhem naar buiten bracht dat ze in Immerloo een experiment zou starten: Immerloo Schuldenvrij.

Bij veertig tot zestig Immerlose gezinnen zouden de schulden worden afgekocht in de hoop dat de gezinnen, die in een strak hulpverlenings-traject zouden komen, hierdoor een nieuwe start konden maken; dat de armoede, die vaak van ouders op kinderen overging, op deze manier zou stoppen.

Was zo'n revolutionaire ingreep wel mogelijk, betwijfelden argwanende bewoners. Ook de goede bedoelingen van het plan werden niet altijd vertrouwd. Was dit niet te mooi om waar te zijn? Zat hier een complot achter? Was het een valstrik? Veel Malburgers hebben het vertrouwen in de overheid allang verloren; nooit werd er naar ze geluisterd of werden ze in hun wensen tegemoetgekomen, vinden ze zelf. Om wat voor reden zou diezelfde overheid dan nu ineens zo gul zijn?

En, vroegen ze zich af, op basis van welke criteria werden de gezinnen gekozen? 'Waarom ik niet?' schamperden bewoners die bovendien vonden dat het plan onvoldoende aan iedereen was uitgelegd.

Ik proefde grote ambivalentie, want natuurlijk hadden diezelfde critici er wél voor in aanmerking willen komen. Wie verlangt er nou niet naar een schuldenvrij bestaan?

In Malburgen is het, vergeleken met de rest van Arnhem, nog steeds betrekkelijk makkelijk om een huis te vinden. Voor mensen die het water aan de lippen staat, kunnen de hoge, ruime flats een toevluchtsoord betekenen. 'Huis heel mooi', bevestigde een Ethiopische vrouw in gebrekkig Nederlands die er al meer dan tien jaar woonde. Zoveel beter dan het asielzoekerscentrum waar ze daarvoor jarenlang verbleef.

De gemiddelde leeftijd van de inwoners in Immerloo is relatief laag. Er zijn veel vluchtelingen bijgekomen, uit Syrië en Afghanistan. In de flats wonen tachtig nationaliteiten. Het aantal alleenstaande moeders is opvallend hoog, vertelde een van de wijkagenten, en dat gegeven baarde hem zorgen. 'We zien hier veel huiselijk geweld, meer dan bijvoorbeeld vijftien jaar geleden. Relaties gaan vaak al na een paar jaar kapot, de moeder blijft achter en wat we dan zien is dat de kinderen in de knel komen.'

Moeders die er in hun eentje voorstaan raken overbelast, waardoor ze hun kinderen niet altijd voldoende tijd en aandacht kunnen geven. Bovendien ontbreekt in veel gevallen een sociaal netwerk, er zijn onvoldoende mensen waar de vrouwen op terug kunnen vallen. Logisch dat er regelmatig een beroep wordt gedaan op hulp van buitenaf.

'It takes a village to raise a child', is de Afrikaanse uitdrukking die burgemeester Ahmed Marcouch in september 2018 gebruikte toen hij via Facebook over Malburgen sprak: 'Hier doen de jongerenwerkers met de schooljeugd wat de ouders helaas te vaak niet al te best lukte met hun kroost: ze opvoeden tot een mooie nieuwe generatie.' En, vervolgde hij: 'Dit is het begin van de pedagogische wijk. In de pedagogische wijk laten we de ouders niet in eenzaamheid tobben, maar doet iedereen mee om de buurtkinderen op te voeden; alle volwassenen – van vaders tot wijkteams, van vrijwilligers tot docenten en van de huisbaas tot de huisarts. Als wij "het goede" voorleven met ons allen, wordt eerlijk leven de norm – en tackelen wij het recht van de sterkste.'

De ambitie en het idealisme van de burgemeester zijn inspirerend, maar wekken ook verwachtingen. Hoe maak je een concreet en samenhangend plan? 'Iedereen heeft wat goeds te bieden', hoorde ik zeggen. 'Maar hoe maak je het structureel?' Wat is het gezamenlijke doel en hoe formuleer je dat zo dat je streven zowel tastbaar als realistisch is? Wanneer kun je zeggen dat de pedagogische wijk geslaagd is of af? En, minstens zo belangrijk, wie geeft leiding aan zo'n ingewikkeld project?

Wat voor u ligt is geen wetenschappelijk onderzoek en ook geen beleidsnota, maar storytelling, verhalen uit de praktijk. Tijdens mijn rondgang ontmoette ik toegewijde en kundige professionals, uitvoerders die het streven van het Nationaal Programma Arnhem-Oost onderschrijven. Ze vinden het een belangrijke opgave om de jeugd van Malburgen op structurele basis meer kansen te geven, maar hoe ga je dat dan precies doen? vroeg mijn gesprekspartners zich regelmatig af.

Er was de laatste jaren in Malburgen al een en ander in gang gezet. Zoals 'Alleen jij bepaalt', een programma voor jongeren van twaalf tot achttien, waarbij sport een centrale rol speelt. Sportbedrijf Arnhem is heel actief in Malburgen, je ziet ze overal met hun toegewijde medewerkers. Of 'Politiekids', waarbij kinderen de politie helpen met speciale acties, vooraf beëdigd worden door een politiechef en tijdens hun werkzaamheden een Politiekids-batch dragen. Malburgen heeft ook een KinderWijkTeam dat kinderen op creatieve wijze kennis laat maken met natuur, milieu en zwerfafval. Er zijn heel wat leuke en nuttige initiatieven.

Maar de gemeente en het NPAO willen als gezegd méér. De jeugd van Malburgen zou met steun van het programma in staat moeten zijn de kansarme omgeving waarin ze soms al generaties lang gevangen zitten, te ontgroeien, om zelfstandig een beter bestaan op te bouwen.

Ik sprak professionals die zeker wisten dat het nu eindelijk de goede kant op ging. Een leidinggevende: 'De pedagogische wijk betekent dat er overal opvoeders moeten zijn, je doet het met elkaar.' Een ander: 'We hebben de middelen, de partijen en een deel van de infrastructuur, nu komt het op daden aan.'

Weer een ander becommentarieerde de pedagogische wijk als een 'lege ballon'. Zo'n negatieve opmerking voelde ook als weerstand tegen mogelijke veranderingen. Want wat waren nu precies de plannen? Wat was de strategie? Dat was nog niet altijd helemaal duidelijk, merkte ik.

'Alsjeblieft geen symptoombestrijding met allemaal projectjes', was de waarschuwing, terwijl mijn gesprekspartners tegelijkertijd beseften hoe zwaar de opgave is die het NPAO zich heeft gesteld. 'Want de problematiek die hier al jaren bestaat: armoede, criminaliteit, huiselijk geweld, bewoners met een licht verstandelijke handicap, is behoorlijk hardnekkig.' Zoals een hulpverlener opmerkte: 'Gezinnen hebben soms zoveel problemen dat je niet weet waar je moet beginnen.'

Iedereen was het er wel over eens dat de leefwerelden, thuis, straat, hulpverlening, school, beter bij elkaar moesten worden gebracht en dat de ondersteuning vanuit het NPAO vooral niet te fragmentarisch moest zijn. Het samen doen was een vereiste, want versnippering en onderlinge concurrentie waren hindernissen die goed en effectief samenwerken alleen maar in de weg zaten.

Ik kwam enthousiasmerende voorbeelden tegen waarbij iedereen zich een opvoeder toonde. In de normaal rustige wijk Het Duifje in oostelijk Malburgen ontstond afgelopen april/mei grote onrust, veroorzaakt door pubers uit de buurt en ook van daarbuiten.

Oudere bewoners werden bespuugd en belaagd, een bewoner werd zelfs van zijn fiets getrokken en geschopt; iedere avond was er rumoer en overlast.

Mede door het ingrijpen van een aantal bezorgde moeders die zich verantwoordelijk voelden voor wat hun kinderen uitspookten, ontstond er een andere dynamiek. Met de hulp van wijkagenten, straatcoaches, jongerenwerkers en opbouwwerkers kwam de situatie onder controle. Het ging niet zonder slag of stoot, maar uiteindelijk brachten de gebeurtenissen de wijk nader tot elkaar.

De crisis in Het Duifje – het verhaal komt later uitgebreid aan bod – liet zien hoe de mantra van burgemeester Marcouch, 'opvoeden doe je met elkaar', werkelijkheid kan worden.

'Iedereen heeft wat goeds te bieden, maar hoe maak je het structureel?'

Vanaf Station Arnhem Centraal fietste of liep ik het afgelopen half jaar geregeld de Nelson Mandelabrug over en begaf ik me via de Malburgse Bandijk richting Malburgen. Een aangename route langs de uiterwaarden waar de koeien graasden, met veel groen, een haag van essen, esdoorns, populieren en eiken en dan die rust en ruimte; wie zou hier nu niet willen wonen?

De Nederrijn vormt de scheidslijn, Arnhem-Zuid is voor de bewoners van Arnhem-Noord een andere wereld, eentje waar ze niet of nauwelijks komen, tenzij ze naar een popconcert gaan of Vitesse willen aanmoedigen in GelreDome.

Langzaam komt daar verandering in. Mede dankzij stadsvernieuwingsprojecten zal Malburgen in de toekomst misschien veranderen van een 'achterstandswijk' in een gewilde plek voor jonge gezinnen die een betaalbaar huis willen, die houden van groen en ruimte en die de hectiek van de stad willen vermijden.

De wijkagent:

‘We zien hier veel huiselijk geweld, meer dan bijvoorbeeld vijftien jaar geleden. Relaties gaan vaak al na een paar jaar kapot, de moeder blijft achter en wat we dan zien is dat de kinderen in de knel komen.’

2

Hoe de armoede van thuis de school binnenkwam

Voor het zover is moet er nog wel wat gebeuren. In gedeeltes van Malburgen kampen bewoners zoals gezegd met een stapeling van problemen. Armoede, schulden, een zwakke gezondheid, een licht verstandelijke beperking, het niet machtig zijn van de Nederlandse taal, om er maar een aantal te noemen.

Geen gunstige condities voor een positief opvoedingsklimaat. De meeste scholen in Malburgen onderkennen de problemen en doen wat ze kunnen. Een aantal basisscholen heeft een verlengde schooldag, die hier 'rijke schooldag' heet, waar kinderen die dat nodig hebben gebruik van kunnen maken.

De Monchyschool probeert ouders zoveel mogelijk te betrekken door samen activiteiten te organiseren en door de aanstelling van een 'brug-functionaris', waar ouders met al hun vragen en zorgen naartoe kunnen. Daar wordt volop gebruik van gemaakt. Er ligt binnen de school veel nadruk op muziekonderwijs en ouders en kinderen organiseren gezamenlijk feestelijke 'vieringen', die voor veel plezier zorgen, maar die ook maken dat iedereen zich bij elkaar betrokken voelt.

Vertrekkend directeur Mariken Goris spreekt van een 'community', die de laatste jaren is ontwikkeld, je zou kunnen spreken van een mini pedagogisch wijkje, helemaal nu het consultatiebureau binnenkort een plek krijgt in het gebouw. Goris gelooft in maatwerk, gericht op de lange termijn: 'Haal die schotten weg en al die tijdelijke potjes. Kijk wat werkt en investeer daar dan de komende zes jaar in.'

Er is in Malburgen zelfs één basisschool, een 'concept-school', waar alle leerlingen straks tot in ieder geval vijf uur 's middags naartoe zullen gaan. Die extra tijd zal worden gevuld met cultuur, sport en andere activiteiten. Mocht dat genoeg opleveren, dan is het de bedoeling dat die aanpak verder wordt uitgebreid.

'Haal die schotten weg en al die tijdelijke potjes. Kijk wat werkt en investeer daar dan de komende zes jaar in'

Een hobbeltje is dat de gemeente zo'n rijke schooldag bijzonder nuttig vindt, maar dat de schoolbesturen soms aarzelen omdat zo'n structurele uitbreiding van het lesprogramma behoorlijk wat kost.

Kinderen van meer welvarende bewoners in koophuizen gaan nog steeds grotendeels in andere, rijkere, meer witte delen van Arnhem naar school omdat de ouders daar toch

meer vertrouwen in hebben. Soms kiezen ze uit idealistische motieven voor scholen in de buurt waar de populatie gemengd is, maar waar de leerlingen, vaak van laagopgeleide ouders, soms extreem gedrag vertonen. De idealistische ouders halen hun kinderen er na een tijdje vaak weer af. De afstand blijkt toch te groot.

Schakelen tussen de verschillende leefwerelden van de leerlingen, thuis, de straat, de school, is een noodzaak, vertelt Ilja Faber, de energieke rector van het Olympus College met vijftienhonderd leerlingen die mavo, havo of vwo volgen. En omdat nog niet alle docenten dat van nature doen, zijn ze dit jaar gestart met de 'transformatieve school', uitgedacht en beschreven door onderwijssocioloog Iliass El Hadioui, die hen hierin zal begeleiden (met onder andere geld van het Nationaal Programma Arnhem-Oost). In 2011 verscheen zijn boek *Hoe de straat de school binnendringt*, waarin hij aandacht vraagt voor jongeren die steeds vaker laveren tussen de sociale codes van thuis, de straat en school. Als scholen zich meer bewust zouden zijn van die verschillende leefwerelden en de kortsluiting die dat kan veroorzaken, zouden ze leerlingen beter kunnen ondersteunen.

Faber is gemotiveerd om zijn leerlingen waar hij kan een zetje te geven, dus toen mentoren hem een paar jaar geleden vertelden dat scholieren met een lege maag in de klas zaten, kwam hij samen met zijn team meteen in actie.

'Leerlingen hingen in hun stoel omdat ze die ochtend niet hadden gegeten, daardoor waren ze onvoldoende geconcentreerd. De armoede van thuis kwam de school binnen. Het was echt zorgelijk. Ik wilde dat ze op school konden ontbijten, want op een lege maag kun je niet goed leren.'

Bij de basisscholen werden al ontbijtpakketten afgeleverd, dus waarom niet in het voortgezet onderwijs? Faber belde met een contact bij de gemeente die de bureaucratische regels niet te letterlijk nam en na het indienen van een begroting ontving hij per ommegaande geld. 'Inmiddels maken tachtig tot honderd leerlingen gebruik van het gratis ontbijt. Sommige pubers zijn al om half acht op school, dan weet je genoeg.'

Er worden ook lunchpakketten gesmeerd, die kunnen leerlingen in de ochtend ophalen en ook die zijn elke dag allemaal op. Op de afhaalplek zijn altijd collega's aanwezig, dus leerlingen moeten hun schaamte overwinnen als ze zo'n lunchpakket gaan halen: 'Het is echt nodig. Wij committeren ons aan die kansarme doelgroep. Wij kunnen ervoor zorgen dat alle leerlingen, ongeacht hun thuissituatie, hier een plek hebben, steun krijgen die ze misschien thuis niet altijd hebben, zoals huiswerkbegeleiding. Ook onze begeleiding door mentoren is geïntensiveerd.'

Toen hij drie jaar geleden startte als rector op deze school en via internet zag hoeveel hulpverlenende instanties er in Malburgen waren, vroeg Faber zich af wie wat deed. Mede dankzij door het NPAO georganiseerde bijeenkomsten leerde hij andere partijen kennen.

'Inmiddels maken tachtig tot honderd leerlingen gebruik van het gratis ontbijt. Sommige pubers zijn al om half acht op school, dan weet je genoeg'

'Als een leerling twee jaar geleden op straat iets uithaalde, kon ik alleen bij de politie terecht en dat was niet altijd de oplossing. Inmiddels staan in mijn telefoon alle nummers van mensen en organisaties, dus kan ik snel de juiste persoon bellen.'

De rector:

‘Schakelen tussen de verschillende leefwerelden van de leerlingen, thuis, de straat, de school, is een noodzaak.’

Sinds een paar jaar heeft het Olympus jongerenwerkers rondlopen, mede bekostigd vanuit NPAO-gelden. Ilja Faber is vol lof, hij ziet hun aanwezigheid als een waardevolle toevoeging. ‘Jongerenwerkers zijn meerdere dagen in de week aanwezig en zijn altijd te bereiken voor advies en interventies. Ze hebben ogen en oren waar wij die niet hebben en ze begeven zich bijna als “gelijken” tussen de leerlingen. Ze kunnen ruzies of andere akkefietjes makkelijker in de kiem smoren. Ze wijzen ons op wat er speelt, dingen waar wij geen weet van hebben. Jongerenwerkers zorgen voor een veiliger klimaat.’

Faber is tevreden. Wat hem betreft zijn dankzij het Programma Arnhem-Oost veel partijen samengebracht. Al zouden sommige lijntjes nog wel korter mogen, zoals die met de moskee, waar Faber pas na bemiddeling door een jongerenwerker toegang kreeg. ‘Er doen zich vraagstukken voor waar wij ons als onderwijs toe te verhouden hebben. Tijdens Ramadan mogen sommige leerlingen volgens eigen zeggen niet meedoen met het vak muziek, of dans. Ik heb vanzelfsprekend respect voor de cultuur, maar we hebben ook gewoon een curriculum. Bovendien zijn wij geen religieuze maar een onderwijsinstelling. Dan helpt het om te kunnen sparren met religieuze instellingen die dicht bij de leerlingen staan.’

Voor Faber telt dat leerlingen op wat voor manier dan ook tot leren komen en daar hebben de ouders, hulpverleners, de kerk en de moskee allemaal een rol in: ‘Zodra jongeren zich van de maatschappij afsluiten, zetten ze zichzelf buitenspel. Aan ons de opdracht om ze maximaal te betrekken, de weg te wijzen en kansen te bieden.’

Het is pauze. De leerlingen lopen door de gangen, lachend, pratend of in zichzelf gekeerd met oordopjes in. Korte truitjes, lange rokken, piercings, hoofddoeken, goedkope sneakers, dure sneakers, iedereen maakt werk van zijn uiterlijk. Mobiele telefoons mogen de klas niet in, ook van andere plekken in school zijn ze verbannen.

Jongerenwerker Tarik, 28, loopt met een brede glimlach door de school, een boks hier, een schouderklopje daar, iedereen lijkt blij hem te zien. Het heeft even geduurd voor docenten vertrouwen in hem hadden. Omdat niet meteen duidelijk was wat hij kwam doen, riep het fenomeen ‘jongerenwerker’ aanvankelijk weerstand op. Leraren vroegen hem de gekste dingen: of hij misschien hun klas wilde overnemen, kon hij niet net als de conciërges leerlingen aanspreken als ze op een tafel zaten, hun capuchon op hadden of afval achterlieten?

Van die aanvankelijke argwaan is weinig meer over. Op de dag dat ik met hem meeloop wordt hij meermaals om advies gevraagd, door een docent, een mentor of een zorgcoördinator. Of hij kan meedenken, wil ingrijpen, een plan kan maken, de vragen gaan over verschillende leerlingen in verschillende omstandigheden.

Er worden afspraken gemaakt over een leerlinge die van huis is weggegaan. Tarik kent het gezin. Haar vader – ‘naar jou luistert ze’ – deed een dringend beroep op Tarik om te helpen.

Jongeren, weet hij, hebben behoefte aan iemand die hun leefwereld begrijpt, naar zo iemand luisteren ze eerder dan naar een docent. Al zijn de contacten die hij met leerlingen heeft informeel – er zijn geen dossiers –, hij zorgt er wel voor dat alle betrokkenen op de hoogte zijn. ‘Ik ben opgeleid als bestuurskundige, daar leerde ik het belang van goed afstemmen.’

In de kantine wijst Tarik, die vaak als een grote broer of als een vaderfiguur wordt gezien, Hicham aan. Een lange, tengere jongen die in de tweede zit en die bij zijn tante woont, al is ze eigenlijk niet zijn tante. Hicham was aanvankelijk onmogelijk op school. Hij vocht, was brutaal tegen docenten en haalde de ene na de andere onvoldoende. Tarik legde contact en bezocht Hicham thuis, zo kreeg de school een beter inzicht in het ingewikkelde leven van Hicham. Tarik zorgde ervoor dat hij kon voetballen bij de lokale voetbalvereniging en regelde huiswerkbegeleiding. Dankzij deze eenvoudige maatregelen, aandacht en structuur bieden, is Hicham rustiger en gaat hij over.

Achter in de kantine is een ruzietje aan de gang. Een leerlinge heeft iemand een klap gegeven. De boel wordt gesust en het meisje wordt naar huis gestuurd. De veiligheidscoördinator zal contact opnemen met de ouders.

Sociale media beïnvloeden de leefwereld van de leerlingen enorm, hun schermtijd is soms tien uur per dag, vertelt Tariks collega Sara in hun piepkleine kantoortje. En die voortdurende afleiding werkt door in hun schoolprestaties.

Shamen en exposen is een risicovolle trend die ook het Olympus College heeft bereikt. Een leerlinge vertelde ten einde raad dat een jongen een naaktfoto van haar naar vier van zijn vrienden had doorgestuurd. Sara zorgde ervoor dat de vier jongens tegelijkertijd uit hun klas werden gehaald. Ze moesten ter plekke de beelden verwijderen. Door snel in te grijpen was de kwestie binnen vierentwintig uur opgelost.

Tarik en Sara werken voor AM-Supportteam, een organisatie, gehuisvest in Malburgen, die zich ten doel stelt jongeren ‘maatschappelijk fit’ te krijgen. Ze werken in gezinnen, op straat, online en op scholen. Heel belangrijk: een groot deel van het team heeft een niet-westerse achtergrond. Ze komen zelf uit de wijk en weten uit ervaring wat het met je doet om in moeilijke omstandigheden op te groeien.

Ze bieden naast steun ook regelmatig stageplaatsen aan bij AM-Support, zoals de organisatie in de wandelgangen wordt genoemd. Stage is een goede manier voor jongeren om zich nuttig te voelen en minder negatief over zichzelf te zijn. Ook de leerlinge die betrokken was bij een fraudezaak mocht stage lopen bij AM-Support, het meisje was nogal onverwacht door vier agenten uit haar bed gelicht, haar ouders beduusd achterlatend.

Tarik spreekt van een ‘in wezen rustig meisje met potentie’ en denkt dat de fraude in een opwelling is gepleegd, hij noemt het een ‘opportunistische actie’. Ze had zoiets nog niet eerder gedaan. Tarik wilde meteen ingrijpen, voorkomen dat ze verder zou afglijden, dus bood hij haar een stageplaats aan voor twee dagen per week. En hij sprak wekelijks met haar en haar ouders om te voorkomen dat ze weer in de problemen zou raken.

Tarik introduceert me bij Khalid, zestien jaar, een van zijn pupillen die graag wil vertellen hoe Tarik hem heeft geholpen.

‘Ik schrok toen ik naar de middelbare school ging, al die vakken en dan wiskunde, daar kon ik zo op blijven zitten. Ik moest overzicht houden en kreeg advies bij het plannen. Tarik stelde me gerust, hij gaf me een lach op mijn gezicht. Ik voelde een soort broederschap.’

Thuis ging het niet zo goed, ik had moeite om over mijn gevoelens te praten, ik wil anderen niet tot last zijn. Toen het niet lukte om thuis te leren, mocht ik bij Tarik op kantoor komen zitten, dat hielp. Ik heb nu mijn eind-examen gehaald en ga nu door naar het mbo.

**‘Jongerenwerkers
zorgen voor een
veiliger klimaat
op school’**

Tarik heeft me geleerd om me niet te schamen als het niet zo goed gaat en gewoon om hulp te vragen. Als ik tegen Tarik zou zeggen: ik vind een meisje leuk, maar mezelf niet, zou hij me niet vernederen zoals anderen soms doen, hij zou me juist tips geven.'

Aan het eind van de schooldag komt de zorgcoördinator vragen of AM-Supportteam wat zou kunnen betekenen voor een leerlinge uit het vierde jaar, die het hele jaar niet op school was omdat ze in een verslavingskliniek zat. Nu het wat beter gaat, heeft ze vooral behoefte aan structuur in haar leven. Tarik en Sara stellen voor dat ze huiswerkbegeleiding komt geven bij AM-Support. 'Als dat goed gaat, zien we wel verder.'

De ouderbetrokkenheid laat op veel scholen nog wel te wensen over, hoorde ik. 'Veel kids dragen een flinke rugzak vol problemen en hebben thuis ook nog eens veel verantwoordelijkheid', vertelt Sanne, jongerenwerker op vmbo-school Maarten van Rossem waar veel leerlingen uit Malburgen na de basisschool naartoe gaan. 'Kinderen waar thuis nauwelijks aandacht voor is, die zichzelf grotendeels moeten opvoeden. Of ouders naar ouderavonden komen? De opkomst is met name de bovenbouw is vrij laag. Daarom ben ik zo blij dat wij op huisbezoek kunnen, dat we zien wat zich achter de voordeur afspeelt. Vaak kun je dan preventief iets doen. We hebben ook kinderen die helemaal niet naar school komen, leerplicht wordt dan ingeschakeld, maar die route is heel bureaucratisch en duurt zo lang. Al die protocollen! Intussen zit die leerlinge waar dat bij speelt, al een jaar thuis. Daar maak ik me grote zorgen over.'

De rector:

'Jongerenwerkers hebben ogen en oren waar wij die niet hebben en ze begeven zich als gelijken tussen de leerlingen. Ze kunnen ruzies of andere akkefietjes makkelijker in de kiem smoren. Ze wijzen ons op wat er speelt, dingen waar wij geen weet van hebben. Jongerenwerkers zorgen voor een veiliger klimaat.'

3

De noodzaak van een gezamenlijk geformuleerd doel

In Arnhem brak een aantal jaren geleden een revolutie uit toen een paar jongerenwerkers het bastion Rijnstad, al jarenlang de grootste welzijnsorganisatie in de stad, verlieten omdat ze de club waar ze het vak geleerd hadden te traag en te ouderwets vonden. Dat kon anders en beter, vonden ze.

Ze begonnen ieder een sociale onderneming. In Presikhaaf startte Presikhaaf University en in Malburgen begonnen Mustafa en Samir AM-Supportteam; AM staat voor hun achternamen Amezrine en Makhoukhi. Ze waren ervan overtuigd dat ze jongeren sneller konden bereiken en meer konden bieden dan tot dan toe het geval was geweest. Ze noemden zich 'ontwikkelaars van impact' met de bedoeling de 'winnaars van morgen' te kweken.

In hun kantoor, een plat gebouw dat iets wegheeft van een moderne bunker, staan wat bureaus, in een zijkamertje zit een kapper en daarnaast staan de fatbikes van het bedrijf. Iedereen loopt voortdurend in en uit, de sfeer is amicaal. Van Mustafa, een van de twee directeurs, hoeft het niet allemaal mooi en gelikt te zijn, het gaat erom dat jongeren zich welkom weten, er voor ze te zijn.

Mustafa, die inmiddels in Rotterdam woont, groeide op in Malburgen, zijn moeder woont er nog steeds. Zijn vader overleed toen hij veertien was, vanaf dat moment moest hij zijn moeder, die van de bijstand leefde, op allerlei manieren bijstaan.

De rector:

‘Als een leerling twee jaar geleden op straat iets uithaalde, kon ik alleen bij de politie terecht en dat was niet altijd de oplossing. Inmiddels staan in mijn telefoon alle nummers van mensen en organisaties, dus kan ik snel de juiste persoon bellen.’

Hij begrijpt het leven in Malburgen, net als veel van zijn inmiddels tweeënveertig collega's. Die hebben dikwijls een vergelijkbare achtergrond als Mustafa. In Arnhem geboren en getogen in achterstandswijken, maar dankzij hun ambitie en doorzettingsvermogen haalden ze wel een mbo-, hbo-, vwo-diploma.

Mustafa's jeugd was niet makkelijk maar wel liefdevol en hij had het geluk dat hij als keeper werd geselecteerd voor voetbalclub De Graafschap. Daar draaide alles om discipline, doorzetten, ook als het even niet meezat. Het ontwikkelen van discipline redde hem, dus gunt hij dat ieder kind in Malburgen.

Zijn energie is grenzeloos als het gaat om de toekomst van de jeugd, alsof hij geen moment wil verspillen. Volgens Mustafa biedt het Nationaal Programma Arnhem-Oost dan ook grote kansen om de problemen in Malburgen aan te pakken. Hij roept net als alle anderen: 'Wij willen in Arnhem-Oost voorbij symptoombestrijding.'

Hij denkt dat als de financiële mogelijkheden van het programma goed worden benut, het programma 'een doorbraak' voor de gezinnen kan betekenen.

Voor zijn eigen organisatie ziet hij een substantiële rol weggelegd: 'Wij zitten tenslotte in de frontlinie.' AM-Support is praktisch betrokken bij het project Immerloo Schuldenvrij, op verzoek van de partners ondersteunen ze dit baanbrekende experiment. 'Door de schulden van die gezinnen op te kopen haal je de nekklem weg', legt Mustafa uit. Voor AM-Support is het relatief eenvoudig om geschikte gezinnen te vinden, zegt hij: 'Omdat onze wortels heel diep in deze wijk zitten. We begrijpen de mensen die hier wonen niet alleen, maar we lijken ook op ze.'

Iedere dag zijn de jongerenwerkers van AM-Support op straat, zij kennen de haarvaten van Malburgen als geen ander, laten ze keer op keer weten. Ze knopen met iedereen een gesprek aan en bieden ondersteuning waar nodig. Coaching binnen gezinnen, het jongerenwerk, zowel op school als op straat, betrokken bij voetbalclub Arnhemia, ze delen voedselpakketten uit via de moskee. AM-Support is overal en ze breiden nog steeds uit.

Niet gek dat het stadsbestuur opgetogen was over deze nieuwe partij, maar uit het veld, dat de meerwaarde van AM-Support zeker ziet, klinkt

ook kritiek. De gehoorde bezwaren: AM-Support heeft een te grote expansiedrang, ze koppelen niet goed terug, ze zijn te commercieel, hun medewerkers hebben bijna allemaal een Marokkaanse of andere niet-westerse achtergrond en ze zijn te veel gericht op de eigen achterban.

AM-Support maakt zich er niet druk om, in Geitenkamp spannen ze zich juist in voor met name autochtone bewoners. Waar nodig werken ze samen met andere instanties, wel zo efficiënt mogelijk want aan bureaucratische rompslomp hebben ze geen boodschap. 'Samenwerken is geen doel op zich', benadrukt Mustafa.

AM-Support houdt van korte lijntjes en snel handelen en daar worden ze ook om gewaardeerd. Andere organisaties, zoals het Wijkteam en Team Leefomgeving, hebben het imago afstandelijker te zijn, bureaucratischer, ze zijn in ieder geval minder makkelijk fysiek benaderbaar. Bij AM-Support loop je gewoon naar binnen, meestal zit daar wel iemand die je verder kan helpen, maar het Wijkteam en Team Leefomgeving zitten verstopt in Het Bruishuis, een voormalig verzorgingshuis dat nu een sociale functie vervult met onder andere honderdvijf eenpersoonsappartementen voor mensen die (tijdelijk) in de problemen zitten.

Bij het Wijkteam, waar Malburgers terecht kunnen voor coaching en advies, en Team Leefomgeving, dat de budgetten voor de wijk beheert, kun je niet zomaar aankloppen, je kunt er wel op afspraak terecht.

Die slechte bereikbaarheid geldt overigens ook voor het kantoortje van het Nationaal Programma Arnhem-Oost dat sinds ruim een half jaar tussen een paar winkels in Malburgen zit. Op de deur staat uitnodigend: 'Kom binnen, we leren je graag kennen.' Is dat zo? vroeg ik me af toen ik een paar keer voor een dichte deur stond. Alleen als er wordt vergaderd is de deur open, begreep ik later.

'We begrijpen de mensen die hier wonen niet alleen, we lijken ook op ze'

Team Leefomgeving heeft, zeggen ze, veel contact met bewoners. Ze organiseren inspraakbijeenkomsten en vergaderingen, ze willen graag weten waar bewoners behoefte aan hebben. Een van de medewerkers zit met regelmaat in de wijkpost, een voormalige winkel bij winkelcentrum

De Drieslag waar bewoners naar binnen kunnen stappen en waar de wijkagenten en straatcoaches ook op vaste tijden te vinden zijn.

Met een van de medewerkers van Team Leefomgeving bezocht ik een pas aangelegd voetbalveldje in Oost-Malburgen. Een parel voor de buurt, zei Marco, een van de initiatiefnemers, trots, al duurde het een paar jaar om de wens werkelijkheid te laten worden. Moest dat echt zo lang duren? Is de bureaucratie zelfs bij de aanleg van een voetbalveldje een belemmering?

Voor het veldje af was, gingen de kinderen er al voetballen, zegt Marco tevreden. Hij is erg gehecht aan zijn buurt, daarom gaat hij liever niet op vakantie. 'Ik trek het gewoon niet, na één nacht wil ik terug.'

'Wij willen graag het stille midden horen'

Team Leefomgeving vindt het belangrijk om een luisterend oor te hebben voor de oorspronkelijke Malburgers, waaronder veel (ex-) woonwagengebouwen. Ze willen graag het 'stille midden' horen, maar ook de Malburger die weinig vertrouwen heeft in wat voor plannen dan ook. Mijn begeleidster vraagt zich af wat al die nieuwe initiatieven zullen bieden. Er is al zoveel. Waarom het bestaande aanbod niet versterken? 'Iedereen heeft wat goeds te bieden, maar de vraag is: hoe maak je het structureel?'

Ik hoorde lof over Team Leefomgeving, maar er klonk van verschillende kanten ook kritiek, ze zouden te veel achter hun bureau zitten, onvoldoende de straat op gaan. 'Op papier is Team Leefomgeving een fantastisch idee, maar de werkelijkheid is anders', constateerde een ambtenaar. De staf van Team Leefomgeving bestaat uit medewerkers die niet altijd weten wat er leeft in de haarvaten van Malburgen, daar onvoldoende op inspelen, vertelde de ambtenaar. 'Je ziet dat aan Arnhemia, de Malburgse voetbalclub die op sterven na dood was en dankzij het initiatief van AM-Support, dat ervoor zorgde dat alle jongeren daar nu kunnen voetballen, weer tot leven kwam. Was dit niet een taak voor Team Leefomgeving geweest?'

Wendbaarder zijn, sneller reageren, niet afwachten maar proactief zijn, waren opmerkingen die ik meermalen hoorde over zowel Team Leefomgeving als over het Wijkteam. Daar wordt onderling kennelijk wel over gesproken, maar de organisaties doen dat niet mét elkaar. En dat zou juist wel moeten.

Maandelijks organiseert Team Leefomgeving de Jeugdtafel, een moment dat partijen die met jongeren werken bij elkaar komen.

Tijdens de zorgvuldig voorbereide vergadering die ik mocht bijwonen, met als thema 'positieve talentontwikkeling', werd gesproken over het talent dat iedere jongere heeft en het potentieel dat ze moeten benutten. Verschillende organisaties gaven die ochtend presentaties over hun invulling van 'brede talentontwikkeling'. Ze vertelden wat ze deden en legden daarbij het belang van hun werk/organisatie uit. Een gemoedelijke bijeenkomst, maar van een onderlinge discussie over een gezamenlijk doel, of een gesprek over dilemma's die je onderweg tegenkomt, kwam het niet.

In het kader van de pedagogische wijk is het heel nuttig om alle partijen aan tafel te hebben, maar zou de Jeugdtafel in de toekomst niet nog meer profijt kunnen opleveren? Er is, hoorde ik, wel degelijk behoefte aan diepgaande gesprekken. 'Alleen als je kritisch naar elkaar durft te zijn, kom je verder', zei een deelnemer achteraf.

'Door de schulden van die gezinnen op te kopen, haal je de nekklem weg'

De angst voor onderlinge concurrentie maakt dat niet iedereen altijd eerlijk durft te zijn, begreep ik uit verschillende gesprekken. Een gebrek aan visie, rivaliserende organisaties, bureaucratie, geheime agenda's, zijn hindernissen waar de werkers in het veld tegenaan lopen. Terwijl zij juist naar een gezamenlijk doel verlangen en naar een betere samenwerking.

De leerling:

'Ik schrok toen ik naar de middelbare school ging, al die vakken en dan wiskunde, daar kon ik zo op blijven zitten. Ik moest overzicht houden en kreeg advies bij het plannen. Tarik stelde me gerust, hij gaf me een lach op mijn gezicht. Ik voelde een soort broederschap. Thuis ging het niet zo goed, ik had moeite om over mijn gevoelens te praten, ik wil anderen niet tot last zijn.'

4

De praktijk is weerbarstig

De opkomst van AM-Support en hun zusterorganisatie Presikhaaf University zo'n zes jaar geleden, had verstrekkende consequenties voor Stichting Rijnstad. Hun subsidie werd een aantal jaren geleden flink gekort en de jonge, veelbelovende organisaties AM-Support en Presikhaaf University werden op het schild gehesen en geprezen om hun vernieuwende en doortastende aanpak.

De medewerkers van Rijnstad moesten met lede ogen toezien hoe hun voormalige collega's, de huidige bazen van AM-Support en Presikhaaf University, de lievelingen van het stadsbestuur werden en hun eigen imperium gingen bouwen. Rijnstad was onvoldoende met zijn tijd meegegaan, luidde de kritiek van het stadsbestuur, terwijl AM-Support juist vitaliteit en daadkracht bezat; ze waren op elk uur van de dag overal in de wijk te vinden. Hun positieve energie gaf het jongerenwerk een grote impuls. Je zou AM-Support kunnen zien als een goed lopende emancipatiemachine, mannen en vrouwen uit de wijk met een enorme drive, die zich ontworsteld hebben aan een bestaan met weinig perspectief en die via hun werk bij AM-Support de volgende generatie een zet in de goede richting willen geven.

De herinnering aan de tijd dat AM-Support de status quo doorbrak en de rol die de gemeente daarbij speelde, doet nog steeds pijn, merk ik als ik in wijkcentrum De Hobbit met een paar vertegenwoordigers van Rijnstad om de tafel zit. Ze voelden zich destijds in de kou gezet, voor hun gevoel was AM-Support er ineens. Was het niet raadzaam geweest uitvoeriger met elkaar te overleggen? is de vraag die bij Stichting Rijnstad leeft.

Bij Rijnstad mochten jongeren nog weleens op de bank neerploffen in het jongerencentrum, maar daar deed AM-Support niet aan; op de bank zitten, chillen, was wat hen betreft verleden tijd, tijdverspilling. Doelen stellen, aan jezelf werken, emanciperen, het uiterste uit jezelf halen, verder komen in het leven, daar gaat het bij AM-Support om.

Na AM-Support kwamen er nog meer partijen, zoals de straatcoaches die voor meer veiligheid op straat moesten zorgen. Nu was zowel Rijnstad als AM-Support verbaasd, om niet te zeggen verbolgen. 'Straatcoaches werden ineens, zonder overleg, de wijk ingeslingerd. Op last van de burgemeester.'

Straatcoaches, die als opdracht het handhaven van de veiligheid hadden en die in direct contact stonden met de politie, hadden de indruk dat ze door AM-Support werden tegengewerkt. Het voelde alsof er op ze werd neergekeken, vertelden ze me. 'Straatcoaches hebben zich moeten invecchten', beaamt Hans Jansen, baas van de SASS, Stichting Aanpak Straat- & Schoolveiligheid. AM-Support zag de straatcoaches als concurrenten, vermoedt hij, terwijl ze een andere rol hebben.

AM-Support heeft de taak om jongeren te ondersteunen en te begeleiden, terwijl straatcoaches veel meer een signalerende, rapporterende, corrigerende en toezichhoudende functie hebben. Straatcoaches richten zich vooral op overlast en jeugdcriminaliteit.

'Straatcoaches werden ineens, zonder overleg, de wijk ingeslingerd, op last van de burgemeester'

AM-Support is breed van opzet, ze bieden niet alleen jongerenwerk aan, ze begeven zich ook op het terrein van welzijn en zorg. Veel gezinnen kampen met problemen, niet alleen financieel maar ook vaak sociaal of psychisch.

Zo is Maryam gezinscoach bij AM-Support. We gaan samen naar Amina die ze al enige tijd begeleidt. Amina's dochter belandde bij AM-Support voor

huiswerkbegeleiding en daar rees het vermoeden dat er thuis meer aan de hand was. Maryam, verbonden aan MIT, Moederschap Is Topsport, van AM-Support, zocht contact met moeder en ging haar begeleiden.

Buiten schijnt de zon, maar binnen in de woonkamer is het donker. De gordijnen zijn dicht terwijl het al twaalf uur is. Moeder Amina ligt op de bank onder een deken. Maryam trekt de gordijnen heel voorzichtig open.

Aan de kopse kant van de bank liggen allemaal brieven met daarop het blauwe vignet van de rijksoverheid, voor haar zoon die te hard op zijn fatbike reed of het rode stoplicht negeerde, of vanwege een andere overtreding.

Amina's zoon komt ogenschijnlijk goedgemutst de trap af en probeert zijn moeder gerust te stellen. Ze hoeft zich geen zorgen te maken, hij heeft net gebeld met de bevoegde instanties en het allemaal geregeld, zegt hij losjes. Maar zijn moeder, door schade en schande wijs geworden, gelooft hem niet. Ze slaakt een diepe zucht en zakt achterover in de kussens. Terwijl Amina over haar leven vertelt, wordt er op de eerste verdieping gestofzuigd en gedweild door een vrouw van de thuiszorg.

Haar zoon en dochter hadden geen makkelijke jeugd met een vader die veel van ze hield maar soms onverklaarbare driftbuien kon hebben. Na zijn dood, twee jaar geleden, stortte Amina in en raakte ze depressief. Ze verdroeg niet langer prikkels van buiten en vanaf dat moment gingen de gordijnen dicht.

Maryam vroeg bij haar eerste bezoek of de gordijnen op een kiertje mochten. Na enig aandringen gebeurde dat, maar Amina ging niet in op het voorstel om wat te gaan wandelen. Ze voelde zich zo kwetsbaar dat ze door niemand gezien wilde worden.

Dankzij vasthoudendheid gecombineerd met engelengeduld lukte het Maryam na een paar ontmoetingen om Amina tot een korte wandeling te verleiden, die in de loop van de tijd steeds langer werd. Inmiddels gaat Amina ook naar bijeenkomsten die Maryam en haar team voor moeders organiseren. Alles stapje voor stapje.

'Ik ben lichamelijk en geestelijk gebroken', zegt moeder Amina als de gordijnen deze keer helemaal open zijn. 'Buiten AM-Support om heb ik niemand.'

Er zijn wel meer hulptroepen, maar kennelijk voelt het niet zo: het Wijkteam is bij het gezin betrokken, al voor het overlijden van vader waren zij er om de kinderen bij te staan. Daarnaast is er nog steeds een psychiater voor moeder. En er is thuiszorg.

Vlak voor we weggaan komt haar dochter binnen. Ze heeft net een paar belangrijke toetsen gemaakt. Ze lacht tevreden, het ging goed.

Amina gaat rechtop zitten. De deken waar ze zich bij binnenkomst onder verstopt had, heeft ze inmiddels achter haar rug gestopt. Is dat een goed teken? Ze knikt en kijkt dankbaar naar Maryam. 'Jazeker, ik voel me steeds een stukje beter. Vroeger was ik onder die deken blijven liggen.'

De jongerenwerker:
**‘Of ouders naar
ouderavonden komen?
Nee, bijna niet. Daarom
ben ik zo blij dat wij op
huisbezoek kunnen, dat
we zien wat zich achter de
voordeur afspeelt. Vaak
kun je dan preventief iets
doen.’**

Amina heeft buiten haar kinderen geen familie hier. Het ontbreekt haar aan een goed functionerend sociaal netwerk. Sociaal isolement is een veel voorkomend probleem in Malburgen. In de grote flats hebben bewoners zelfs soms geen idee wie hun burens zijn.

In 2022 startte BuurtSupport, onder andere met geld van het Nationaal Programma Arnhem-Oost. Een nieuwe aanpak, preventief.

Uit de eerste verslaglegging in 2023: ‘We willen ouders ontlasten en kinderen extra aandacht en liefde geven. Het idee is dat de hulp alledaags en vriendschappelijk is en kan variëren van een wekelijkse speelafspraken, een extra bord op tafel met het avondeten en praktische hulp. Dit initiatief kan een sterke bijdrage leveren aan de aanpak Arnhem-Oost.’

Laagdrempelige hulp voor gezinnen die lichte ondersteuning nodig hebben. BuurtSupport hoopt op die manier te voorkomen dat de officiële zorg overbelast raakt. Waar nodig verwijzen ze door naar professionele hulp en ze organiseren activiteiten om het sociale netwerk van de gezinnen te versterken. Er moesten gezinnen geworven worden en maatjes gezocht. Was het aanvankelijk de bedoeling dat de maatjes uit dezelfde wijk zouden komen, later is dat uitgebreid naar heel Arnhem.

Projectleider Saadia bezocht bestaande organisaties in Malburgen en andere delen van de stad, om professionals op de hoogte te stellen van BuurtSupport. Hoewel de meeste gesprekspartners geïnteresseerd leken, reageerde Team Leefomgeving nogal lauw, herinnert Saadia zich. ‘Er was nauwelijks energie in de ruimte na mijn presentatie. Toen heb ik maar een oproep gedaan om, in het belang van de gezinnen, de krachten te bundelen. Of die boodschap aankwam? Tja, laten we het hopen.’

Saadia en haar collega's lieten zich niet ontmoedigen en gingen de straat op om te flyeren.

Ze stonden bij scholen en spraken moeders aan op straat, geregeld vrouwen die het Nederlands niet goed beheersten. ‘Zo rond de veertig en vaak alleenstaand. Na jarenlang onderdrukt te zijn, kozen sommige vrouwen nu voor zichzelf. Anderen waren door hun man verlaten. Ze wilden graag hulp, maar wantrouwden instituties.’ Er was vooral behoefte aan opvoedadviezen en huiswerkbegeleiding voor de kinderen, merkte Saadia, die energie en vuur in de ogen van de vrouwen zag wanneer ze over hun kinderen spraken.

Ze neemt me mee naar een moeder met vier kinderen waarvan er twee, een meisje van vijftien en een jongen van twaalf, bijles krijgen via BuurtSupport. We zitten in de keuken van Yasmina, een Somalische vrouw die Saadia via het flyeren leerde kennen. Haar zoon kampte met concentratieproblemen en had moeite met grammatica. Ze was al een jaar tevergeefs op zoek naar ondersteuning, ook op zijn school vond ze geen gehoor. 'Ik kan hem niet helpen want mijn taal is niet goed', legt moeder uit. Haar man leeft in Engeland, ze zijn apart van elkaar gevlucht en hij wilde niet in Nederland wonen. Nu komt hij af en toe over om zijn kinderen te zien, maar die ontmoeting levert steeds vaker spanningen op. Haar man verwacht dat de kinderen volgens zijn strenge geloofsregels leven en dat stuit bij de oudste dochter steeds vaker op verzet.

Sinds haar zoon via BuurtSupport bijles krijgt, een luxe die Yasmina zelf niet zou kunnen betalen, gaat hij met sprongen vooruit. Moeder durft school niet te vertellen dat hij bijles heeft, omdat ze bang is dat dat als teken van zwakte wordt gezien en haar zoon als gevolg daarvan een lager schooladvies krijgt.

Yasmina's argwaan tegenover autoriteiten is ontstaan door haar ervaringen met autoriteiten in haar geboorteland Somalië. Saadia legt uit dat het hier anders werkt en stelt voor om binnenkort samen met Yasmina naar school te gaan om eventuele misverstanden uit de weg te ruimen. Na enig aarzelen stemt Yasmina toe.

Yasmina is een ondernemende vrouw, twee dagdelen per week is ze vrijwilliger bij Vluchtelingenwerk, maar ze zou liever een échte baan willen hebben. Haar gebrekkige Nederlands blijft na twintig jaar in Nederland te zijn nog steeds een belemmering. Saadia hoopt dat een bekende Arnhemse ondernemer die ze heeft benaderd om Yasmina aan werk te helpen, binnenkort uitkomst zal bieden.

Bij het volgende adres heeft moeder Semra, haar achtergrond is Turks, de via BuurtSupport ingeschakelde steun van Annemiek voorlopig stopgezet. Annemiek kwam eens in de week langs om Semra te ontlasten. Ze aten met elkaar en na het eten ging moeder naar boven en nam Annemiek de zorg voor de kinderen over tot bedtijd. Soms hielp ze met huiswerk, maar ze deden ook vaak een spelletje. Semra's leven voelt op dit moment zo zwaar dat ze een vreemde in huis er niet bij kan hebben. Ook niet een uurtje per week. 'Het lukt me gewoonweg niet, ik zit erdoorheen.'

Semra is na haar scheiding met haar twee kinderen vanuit Den Bosch naar Arnhem verhuisd, haar zus en broer wonen hier ook, maar in een andere wijk. Daar zou zij het liefst, als het kan vandaag nog, naartoe willen. Ze zit behoorlijk in de put.

Daar komt nog bij dat haar kinderen niet meer buiten durven spelen. Ze worden gepest. 'Ik vind het vervelend om te zeggen, maar het zijn de Marokkaantjes die het doen', zegt ze tegen Saadia die zelf een Marokkaanse achtergrond heeft. 'Sorry, sorry, maar het is gewoon zo.'

Saadia, onverstoort, wil weten waar het pesten uit bestaat. Ze somt op: ze worden kut-Turken genoemd, de bril van haar zoon is stukgemaakt. Haar dochter heeft op school een mes tegen haar nek gehad en is met haar hoofd in de wc-pot geduwd. School neemt die mishandeling volgens moeder niet serieus genoeg.

'Dit is een tokkiebuurt', sneert moeder die naar Den Bosch terugverlangt, naar de fijne buurt met volgens haar allemaal nette Nederlandse mensen. Waar haar kinderen vriendjes en vriendinnetjes hadden en ze niet zo streetwise hoefden te zijn als hier.

Een van de straatcoaches is al een keer bij haar thuis geweest naar aanleiding van de pesterijen, maar Semra durfde hem niet te vertellen om welke jongens het gaat, uit angst voor repercussies. Contact met de wijkagent lijkt haar om die reden ook geen goed idee, ze wil maar één ding: weg.

Anke, de derde en laatste moeder die we bezoeken, woont met haar vijfjarige dochtertje en vier katten in een van de grote flats in Immerloo. Op het plein ervoor staat de bus van De Blauwe Tomaat, een nuttig initiatief waar de bewoners voor weinig geld groente en fruit kunnen kopen, een kilo uien kost vijftig cent, een kilo aardappelen vijfenzeventig cent en een knoflookbol vijftwintig cent. Goedkoop en gezond.

Op de galerij rent Anke's dochtertje uitgelaten op Saadia af. Binnen staat de televisie op een kinderzender, het meisje ploft op de bank en verzinkt in de bewegende beelden.

Anke heeft een Oostenrijkse achtergrond, ze woont al een tijd in Nederland en bekeerde zich een jaar geleden tot de islam. Ze heeft een zwaar leven achter de rug, vertelt ze, ze had geen gelukkige jeugd, werd mishandeld door haar partner en liep als gevolg daarvan verschillende trauma's op. Een deel van haar zwangerschap was ze dakloos en leefde ze in haar auto. Om het dagelijks leven aan te kunnen heeft ze via een contactpersoon van het Wijkteam een begeleider gekregen, een zzp'er die haar elke dag belt om te bespreken hoe het met haar gaat.

Die gesprekken helpen haar de dag door. Haar contact met het Wijkteam is minder sinds ze, volgens haar zeggen, zonder uitleg of aankondiging een nieuwe contactpersoon kreeg die onder andere te laat was met het indienen van haar aanvraag voor de Voedselbank.

Anke voelde zich in de kou gezet, deed haar beklag en vroeg om een andere contactpersoon, maar daar ging de coördinator niet in mee. Saadia, die het verzoek bij de Voedselbank alsnog deed, raadt Anke vandaag aan haar probleem met het Wijkteam wel op te lossen, als het nodig is wil ze haar daarbij helpen.

Uit deze voorbeelden blijkt de waarde van BuurtSupport, ze kunnen veel betekenen voor vrouwen zonder netwerk die het water aan de lippen staat. Maar het laat ook zien dat het lastig is om de taak van BuurtSupport, inmiddels bij vijfendertig gezinnen in Arnhem-Oost betrokken, goed en helder af te bakenen. Want is het bijvoorbeeld zinvol dat BuurtSupport een taak van het Wijkteam overneemt, zoals in het geval van Anke?

Bovendien zou BuurtSupport erbij gebaat zijn meer naamsbekendheid te krijgen. Ik kwam geregeld hulpverleners tegen die het een goed en interessant initiatief vonden, maar nog niet eerder van ze hadden gehoord.

Aanvankelijk viel BuurtSupport onder de vlag van AM-Support, maar die vonden het initiatief onvoldoende bij hen passen. Inmiddels zitten ze in het pand van de straatcoaches en zijn ze onderdeel van de SASS.

‘Niets ten nadele van projectleider Saadia’, integendeel, appt Mustafa. ‘Saadia is top, daadkrachtig en verbindend, maar er kwamen via BuurtSupport vragen binnen die te ver afstonden van onze core business, zoals oppassen op kleine kinderen of een muurtje verven. Dat soort klusjes zou ons informele netwerk ook kunnen doen.’

Saadia is ondernemend, vasthoudend en ze heeft goede ideeën. Groepen leven nu te gescheiden van elkaar, constateerde ze een tijdje terug op basis van wat ze zag en meemaakte. Dat moest anders.

Om de daad bij het woord te voegen nam ze contact op met het Apostolisch Genootschap dat herkende wat ze zei. Samen organiseerden ze een bijeenkomst in de kerk van Nederlandse gezinnen en moslimgezinnen. Er kwamen vijftig gezinnen op af die eerst voorzichtig en later enthousiast met elkaar in gesprek gingen. Een bemoedigend begin voor een project dat zeker een vervolg zal krijgen.

De straatcoach:

‘De wijk is aan het bewegen, het lijkt of een groeiend aantal mensen zich verantwoordelijk voelt voor hun omgeving. Malburgen zou een voorbeeld kunnen worden van een geslaagde pedagogische wijk. Wist je dat er nu al vijftientwintig procent minder overlast is dan een tijdje terug?’

‘Nuttige lessen over ons systeem’

Wethouder Bestaanszekerheid en Leefbare Wijken **Mark Lauriks**

‘Ik kom al m’n hele leven veel in Malburgen en weet hoe fijn het kan zijn om er te wonen. Er was een tijd dat de docent van de middelbare school daar ook woonde, net als de verpleegkundige of de politieagent. Je keek naar elkaar om.

Als iedereen met zijn eigen dagelijkse ellende bezig is, zoals nu soms het geval is, dan trekt de veerkracht langzaam uit de wijk. Wanneer je allemaal overlevers naast elkaar hebt wonen, kun je niet verwachten dat ze de hand naar de rest van de gemeenschap uitsteken. In zo’n geval gaat het om het redden van je eigen hachje.

Je ziet dat in Malburgen decennialang beleidskeuzes zijn gemaakt die ervoor zorgden dat er een opeenstapeling van problematiek is ontstaan. Deze situatie is niet door een storm veroorzaakt of door een ander natuurverschijnsel. Het zijn allemaal politiek-bestuurlijke keuzes geweest, zoals de verdeling van de sociale woonruimte. Laten we ons beter afvragen hoe we woningen toewijzen aan mensen die begeleiding nodig hebben, of aan ex-verslaafden en ex-gedetineerden. Als die allemaal elkaars burens worden, werkt het niet.

Eigenlijk ligt de oplossing voor Arnhem-Oost in het meer kapitaalkrachtige Arnhem-West. Dáár moeten en kunnen meer sociale huurwoningen worden gebouwd en vluchtelingen worden opvangen, voorzieningen voor jonge daklozen worden georganiseerd. Dát is de sleutel.

Het succesvolle initiatief Nieuw Cement, waarbij er in de flats in Immerloo meer bewoners met een andere achtergrond komen wonen, zou kunnen worden uitgebreid, mits het aantal betaalbare woningen daardoor niet kleiner wordt. Juist omdat het zo goed werkt zou daar met woningcorporaties verder over gesproken moeten worden. Een gemengde bewonersgroep is beter voor iedereen.

Bij het begin van het project Immerloo Schuldenvrij bestonden er allemaal vooroordelen over wat voor mensen in de schulden zaten. Maar het gros blijkt gewoon te werken, ze zijn bijvoorbeeld zzp'er in de zorg of nagelstyliste. Deze bewoners zijn niet per se afhankelijk van een bijstandsuitkering, maar ze zijn desondanks onder een bestaansminimum gedoken. Ze hebben de gemeente niet kunnen vinden, terwijl ze wel recht hadden op allerlei ondersteunende maatregelen. De overheid was voor hen onbereikbaar, er waren te hoge drempels, of de formulieren bleken te ingewikkeld. Nu dat schuldenprobleem wordt aangepakt en ze tot rust komen, worden

ze zich meer bewust van hun omgeving en willen ze zich daar straks ook voor gaan inzetten.

‘Alleen als je kritisch naar elkaar durft te zijn, kom je verder’

Immerloo Schuldenvrij wil onnodige drempels weghalen. Een bewoonster had een iden-

titeitskaart nodig om een voorziening aan te kunnen vragen, maar zo'n ding kost zeventig euro en dat was voor haar te duur. En dan houdt het meteen al op. Zo haken mensen af. Maar in dit geval is die kaart door het project betaald, zo kon deze vrouw verder en behield ze haar vertrouwen in de overheid.

Die ontschotting is overal nodig. Hulpverleners zijn onderdeel van een groter ecosysteem en zouden misschien soms een minder afgebakende rol mogen hebben. We zijn allemaal op zoek naar duidelijkheid en vastigheid, dat snap ik. Je moet kunnen verantwoorden wat je doet en het moet betaalbaar zijn en juridisch doorwrocht, maar het systeem mag nooit in de weg staan van iemand die jouw hulp zoekt. Of van een leefbaarheidsprobleem in de wijk. En dat gebeurt nu wel.

Het is van belang om de hulpverlening niet te zien als een verzameling koninkrijkjes of mandaten. Denk vooral: hoe gaan we dit samen flikken? Nogmaals: in Immerloo zie ik dat als je je organiseert rond de problemen die er zijn, en niet rond financieringsmodellen of protocollen, dat je dan veel meer bereikt. Immerloo heet een experiment, maar in de praktijk is het geen experiment met mensen, maar een experiment met mandaten en afspraken en regels en wetgeving. Op het moment dat je beseft dat die regels niet vastliggen, zoals bij Immerloo, kun je ruimte zoeken. Dan ontstaat er een nieuwe dynamiek.

Mijn oproep is: voel de ruimte om een inhoudelijke doorbraak voor elkaar te krijgen en als je het spannend vindt, praat dan met je leidinggevende. Kijk vooral hoe we dit nu samen voor elkaar kunnen krijgen, en in het doorbreken van budgetten en mandaten kan het Nationaal Programma Arnhem-Oost een rol in spelen.

Immerloo Schuldenvrij gaat niet alleen over een betere schuldhulpverlening, zoals ik in het begin dacht. In feite zijn het nuttige lessen over ons systeem en ik heb de hoop en verwachting dat we die kennis straks breed zullen kunnen gebruiken.'

‘Je hebt al die schakels nodig’

Wethouder Onderwijs en Jeugdbeleid
Nermina Kundić

‘Het onderwijs heeft een centrale plek binnen de pedagogische wijk. Logisch, want daar brengen kinderen iedere dag een groot deel van hun tijd door. Hun kansen en mogelijkheden worden voor een groot deel door het onderwijs bepaald.

Ik zie onderwijs breed, het is bedoeld om kennis over te dragen, maar het is niet alleen een leerfabriek. Het gaat niet alleen om wat er in het wiskundeboek staat, binnen het onderwijs worden jongeren ook opgevoed.

Onderwijs heeft dus een maatschappelijke taak. Daarom is het in moeilijke wijken belangrijk om docenten te ondersteunen, anders worden ze meer een maatschappelijk werker en komen ze niet aan onderwijs toe. Daarin kan de pedagogische wijk hen helpen. Door assisterende functies toe te voegen zullen kinderen beter tot leren komen, daar ben ik van overtuigd.

Natuurlijk zou het helpen als er geen lerarentekort was. Het creëren van randvoorwaarden voor het aantrekken van goede professionals in onze stad is een belangrijk actiepunt van het college.

Soms ben ik op een school en zegt de directeur niet aan leerkrachten te kunnen komen, maar als ik daarover met het bestuur spreek, hoor ik dat er geen tekort is, maar dat niet iedereen op de moeilijkere scholen kan of wil werken. Er zijn kennelijk voldoende onderwijsprofessionals, maar het is vaak makkelijker om op een comfortabele school in Arnhem-Noord les te geven dan in een ingewikkelde omgeving als bijvoorbeeld Malburgen.

In het aantrekken van leraren hebben scholen zelf een belangrijke rol. Hoe maak je het werk aantrekkelijk voor nieuwe leerkrachten, welke handvaten bied je ze, hoe maak je ze weerbaar? Als gemeente kun je vooral een rol spelen bij het attractief maken van Arnhem in het algemeen. Ik zit niet aan tafel bij sollicitatiegesprekken en ik kan moeilijk weerbaarheidstrainingen gaan geven, maar ik kan wél met het bestuur spreken en vragen wat ze eraan doen en hoe we kunnen helpen.

Scholen hebben in de eerste plaats zelf de sleutel in handen. Ik heb grote waardering voor leraren, voor het vak, voor de gedrevenheid waarmee de meesten hun werk doen. De wil om de ander verder te helpen, vind ik iets moois en helemaal in waken waar je dagelijks kinderen ziet die in een achterstandspositie zitten; kinderen waarvan je weet dat ze thuis nauwelijks hulp kunnen krijgen. Wat leraren daar doen is fantastisch.

We hebben het onderwijs in Nederland te veel verkokerd, alsof rekenen en taal niets met elkaar te maken hebben. De “rijke schooldag” biedt kansen om onderwijs leuker te maken, meer één geheel. Om spelenderwijs te leren, ook via dans, drama en theater. Ik zag nieuwkomers die de taal nog niet beheersten via uitbeeldingen van situaties de taal leren. Prachtig, het leek alsof de woorden op die manier makkelijker bleven hangen.

Ik had vroeger in mijn geboorteland Joegoslavië twee uur muziekles per week. Ik heb er piano leren spelen en ook weleens een gitaar in mijn handen gehad, zo leerde ik spelenderwijs veel over de grote componisten. Ik kreeg daarnaast twee uur per week beeldende vorming en dat was zeker niet saai, want onze docent was kunstenaar, heel inspirerend.

Eigenlijk ben ik verbaasd dat we die belangrijke kant van de ontwikkeling van een kind hier laten liggen. We concentreren ons voornamelijk op leesvaardigheden en rekenen. Natuurlijk, dat is de basis, maar daar verrijk je iemands wereld niet mee. Als een kind in armoede opgroeit en ouders alleen maar bezig zijn met overleven, zijn ze niet geneigd hun kind pianoles aan te bieden.

Er rouleren verschillende definities van de rijke schooldag, maar er moet wel een gemene deler zijn. Voor mij betekent het niet alleen het toevoegen van nog een beetje natuurkennis, extra bewegingsles en nog wat

cultuur. Het is voor mij juist de integratie van die extra vakken met de basisvaardigheden, waardoor de wereld van de kinderen rijker zal worden.

Bij de ontwikkeling van de rijke schooldag kan en moet het Nationaal Programma Arnhem-Oost, het NPAO, een grote rol spelen. Dit ambitieuze programma gaat namelijk achttien jaar duren en die lange tijdsspanne is naar mijn idee cruciaal om die verandering zichtbaar te maken.

Het gaat ons zeker lukken om iets goeds op te zetten. Het onderwijs wil dit, net zoals onze maatschappelijke partners dit willen. Tegelijkertijd is het een zoektocht, want iedereen heeft net een ander beeld bij de rijke schooldag, dus zijn we op zoek naar de gemene deler. We hebben te maken met organisaties die gewend zijn alles, tot in ieder detail, zelf te regelen. Maar dit moeten we echt samen doen, met elkaar. Al die schakels zijn nodig, anders lukt het niet.’

5

‘Bij haar kon ik alles kwijt’

Malburgen heeft te maken met veel overlast en meer dan dertig procent van de bewoners voelt zich weleens onveilig. Culturen verschillen soms per straat en die verscheidenheid heeft invloed op de sociale samenhang.

Het aantal minderjarigen dat te maken heeft met verdovende middelen is enorm gestegen, vertelt Gideon Zandstra, hoofd afdeling veiligheid in Arnhem en daarvoor vijf jaar lang politiechef. In een buurt als Malburgen, waar zoveel jonge jongens door alle problemen thuis op het randje van de misdaad leven, moet alles op alles worden gezet om ze op het rechte pad te houden. Preventie, zegt hij, betekent ook jongeren die in de fout zijn gegaan opnieuw perspectief geven.

Samen met de burgemeester constateerde Zandstra in 2019 de aanzui-gende werking die drugscriminaliteit heeft op jongeren uit Malburgen en andere wijken. Het stadsbestuur en het Openbaar Ministerie besloten niet langer hun pijlen alleen op de grote criminelen te richten, maar meer preventief te gaan werken, om de aanzuigende werking te verminderen.

Als gevolg van die nieuwe visie werken er inmiddels meer professionals die zich focussen op het voorkomen van criminaliteit, zoals de jongerenwerker op school en de straatcoach. Zorg er bijvoorbeeld voor, zegt Zandstra, dat jongens die niet eerder in beeld kwamen en die op een dag met tien wikkels coke in hun onderbroek worden gepakt, een kans krijgen met bijvoorbeeld een voorwaardelijke straf als stok achter de deur. Deze kleine ‘dealers’ werden vroeger niet echt gezien of aangepakt. De focus lag vooral bij de grote jongens. Als je invloed wil hebben op de aanzui-gende werking van de drugswereld, moet je dat doen waar potentiële criminelen nog te beïnvloeden zijn.

Dat er tegenwoordig meer jongerenwerkers en straatcoaches rondlopen is van grote waarde, vindt Zandstra. De pakkans voor de kleine criminelen is vergroot en van de jongeren die eruit willen, wordt meer werk gemaakt

door ze een alternatief te bieden. 'We zijn in Arnhem met elkaar in verbinding en we weten wat er nodig is.' Zandstra heeft wel een belangrijke aanbeveling: 'Als ik de organisatie omtrent de pedagogische wijk iets gun, dan is het leiderschap. We zijn allemaal heel aardig voor elkaar en bezig met elkaars positie en bestaansrecht, maar we zouden ook wat kritischer kunnen zijn. Elkaars fouten of tekortkomingen niet benoemen, kan leiden tot een gebrek aan vooruitgang.'

Denk niet alleen aan je eigen organisatie, vindt Zandstra: 'Het gaat erom wat goed is voor de wijk en er zijn op zo'n kleine postzegel wel erg veel partijen betrokken. Er is potentie, maar het zou een katalyserende werking hebben als er meer regie komt.' Daarmee doelt Zandstra niet op managers of ambtenaren, maar op, zoals hij het formuleert, 'meewerkende voormannen/vrouwen', door de wol geveerde professionals die op de fiets de wijk doorcrossen, die weten wat er speelt en waar de gevoeligheden liggen, die iedereen op gezette tijden om de tafel zetten zodat iedereen met meer zelfvertrouwen op het gezamenlijke doel afgaat.

'Wees niet te lief en te begripvol voor elkaar'

Op middelbare scholen werd VIOS, Veilig In en Om School, geïntroduceerd, een overleg naar Amsterdams voorbeeld waar risico-leerlingen worden besproken en er gezamenlijk een plan wordt gemaakt. VIOS, inmiddels op zestien scholen in

Arnhem, is onderhand een belangrijk anker binnen de pedagogische wijk. Deze integrale aanpak draagt bij aan een omgeving waar kinderen zich veilig en ondersteund voelen.

Hadden ze maar voldoende capabele leraren, verzuchten verschillende schooldirecteuren. Wat zou dat ze helpen. Er is grote behoefte aan ervaren leerkrachten die zijn opgewassen tegen de mondigheid van zowel ouders als kinderen. Ervaren onderwijzers hebben de banen voor het uitkiezen en dan is hun eerste optie meestal niet Arnhem-Oost. Soms komen ze uit idealistische motieven juist wél in Malburgen werken, in de hoop 'het verschil' te maken, maar als de werkdruk toch te zwaar blijkt, haken ze na een tijdje af. Op wat voor manier kunnen leraren worden verleid om wél in Malburgen aan de slag te gaan en daar ook een poos te blijven? vragen directeuren zich af. Zouden schoolbesturen en het stadsbestuur daar niet veel meer werk van kunnen maken?

De problematiek in de gezinnen is niet anders dan tien jaar geleden, werd me verteld, al is het gedrag van leerlingen wel heftiger, vooral sinds corona. Leerlingen zaten in die tijd thuis en werden niet consequent gecorrigeerd, zoals dat op school wel gebeurde. Het ontbrak aan structuur, hun leven voelde doelloos, ze konden niet naar school, er waren geen naschoolse activiteiten. Deze periode van isolement eiste zijn tol, na corona waren de leerlingen een stuk onrustiger en dat betekende extra hard aanpoten voor het onderwijs.

Een deel van de bewoners heeft niet veel op met de gemeente, of met de politie of met andere autoriteiten, daarom waren er tijdens corona ook geregeld straatfeesten in bepaalde wijken. Bewoners hanteerden hun eigen regels, de overheid kon de pot op. De overheid is er niet om je te helpen of te beschermen, het landelijk en lokaal bestuur staat voor onbetrouwbaarheid en bemoeizucht. Bij het woord 'jeugdzorg' vrezen bewoners dat de overheid hun kinderen uit huis komt halen. Of ze zijn bang dat ze op een zwarte lijst komen te staan, of dat er geheime dossiers zijn waar van alles over hen wordt bijgehouden. Soms worden kinderen wekenlang weggehouden van school en doen ouders de deur niet open, om inmenging van buitenaf te voorkomen.

Vandaag gaat het tijdens het VIOS-overleg op een van de basisscholen over een aantal leerlingen die opvallend verstorend gedrag vertonen. Aanwezig zijn de intern begeleider, iemand van AM-Support, de politie en een straatcoach. De bijeenkomst wordt geleid door de coördinator schoolveiligheid van de SASS.

Het is belangrijk om de leerlingen sociale basisvaardigheden bij te brengen, wordt door enkele aanwezigen opgemerkt. Een flink aantal is onbeschoft tegen leraren en klasgenootjes worden onnodig vernederd. Deze leerlingen, soms niet ouder dan zes jaar, hebben hulp nodig, ze moeten leren met hun emoties om te gaan, om hun agressie te hanteren en om in harmonie samen te kunnen spelen.

Tijdens de bijeenkomst wordt rustig en geconcentreerd overlegd, ook over andere leerlingen, zoals de jongen die op geen enkel adres staat ingeschreven en daarom niet meer naar school gaat, of de leerling die zo onhandelbaar is dat hij niet mee op kamp kan, en over de tienjarige jongen die vermoedelijk dealt. Wie komt er binnen bij het gezin? Het Wijkteam is betrokken, net als het jongerenwerk, maar is duidelijk wie nu precies wat doet?

De coach:
**‘Na jarenlang
onderdrukt te zijn,
kozen sommige
vrouwen nu voor
zichzelf. Anderen waren
door hun man verlaten.
Ze wilden graag hulp,
maar wantrouwden
instituten.’**

De afgevaardigde van het PIT, Preventief Interventie Team, was deze keer niet aanwezig. Het PIT is een speciaal ontwikkelde aanpak om kinderen te helpen ander gedrag aan te leren. Het PIT biedt vroegtijdige hulp aan kinderen die vast dreigen te lopen in hun sociale ontwikkeling. Medewerkers analyseren het problematische gedrag, praten met kind en ouders en maken een plan dat tot gedragsverandering moet leiden. In Arnhem doen bijna veertig scholen hieraan mee.

Vanochtend wordt duidelijk dat Veilig In en Om School een belangrijk stuk van de puzzel vormt in de pedagogische wijk. Veel partijen maken deel uit van VIOS, zij moeten met elkaar die ingewikkelde situaties oplossen. Ze vormen als het ware een web om het kind en er is een gedeelde verantwoordelijkheid.

Een punt van aandacht: het niveau van dit overleg verschilt van school tot school, merkte ik, en dat is jammer. De kwaliteit van de bijeenkomst bepaalt mede het succes van VIOS. Het is hét moment om afspraken te maken, maar ook om elkaar daar vervolgens aan te houden.

Iedere week houdt Saskia Nout, kinderwerker van Stichting Rijnstad, bij een van de basisscholen in Malburgen 's ochtends om half negen een koffie-uurtje voor moeders die behoefte hebben om elkaar te ontmoeten. Saskia kent iedereen in deze buurt en iedereen kent haar. Dat ze in een ruige buurt werkt ondervond ze vorig jaar, toen in een van de ramen van haar werkplek gaten van een luchtbuks zaten, ze heeft tot op heden geen idee wie het op haar ruiten gemunt had.

De aanwezige moeders praten over hun kinderen, over opvoeden en andere thema's die hen bezighouden. Saskia, die dit werk al vijftien jaar doet, wordt door iedereen gewaardeerd en gerespecteerd. Ze is pedagogisch sterk, ze heeft geduld en ze houdt vol. Na school vangt ze leerlingen op waar thuis soms sprake is van mishandeling of verwaarlozing. Saskia gebruikt allerlei methodes om de kinderen weerbaarder te maken en blijft jarenlang bij de kinderen en hun familie betrokken. Deed iedereen dat maar.

Haar relevante werk wordt niet altijd begrepen door buitenstaanders, soms ook niet door ambtenaren van de gemeente, die, werd mij door een collega van Saskia verteld, dan iets neerbuigends zeggen als: 'Kijk eens, het animatieteam doet goed werk.'

Een van de koffiemoeders vertelt vanochtend dat haar dochter een buurthuis in de buurt had bezocht, maar snel was vertrokken omdat ze zich niet thuis voelde tussen al die 'buitenlanders'. Alsof er geen ruimte was voor een wit meisje. De anderen knikken instemmend. Ze hebben niets tegen buitenlanders, benadrukken ze, maar het voelt alsof die anderen hen er liever niet bij hebben. Op de basisschool speelt iedereen nog met elkaar, maar vanaf de middelbare school verdwijnen de leerlingen in hun eigen culturele groepje.

De moeders maken zich zorgen over de veiligheid in de buurt, bij de sportvelden vlakbij wordt weer gedeald. Wanneer houdt dat eens op? De autochtonen voelen zich vergeten en soms in de steek gelaten, zegt Saskia later. Ze hebben het gevoel – Saskia vindt het moeilijk om te zeggen want zij denkt daar zelf anders over – dat burgemeester Marcouch te veel opkomt voor 'zijn eigen mensen'.

De moeders beschouwen Saskia als een vaste waarde, iemand waar ze altijd bij terecht kunnen. Een van de moeders, gescheiden, vertelt uit ervaring dat in de zwartste periode van haar leven dankzij Saskia het Wijkteam niet hoefde te worden ingeschakeld, omdat Saskia er voor haar en haar kinderen was. 'Bij haar kon ik alles kwijt, ik mocht altijd bellen.'

'Jij brengt de ouders bij elkaar. Als er meer Saskia's waren, was er minder hulpverlening nodig'

Haar buurvrouw tegen Saskia: 'Jij brengt de ouders bij elkaar. Als er meer Saskia's waren, was er minder hulpverlening nodig.'

Een vrouw aan de andere kant van de tafel: 'Als mijn hoofd overstroomt, hoef ik maar te bellen.'

Saskia neemt de complimenten bijna verlegen in ontvangst. Ze

voelt zich betrokken bij haar werk, doet het graag, ligt er ook weleens wakker van maar dat hoort erbij, vindt ze zelf. 's Nachts piekeren betekent in ieder geval dat ze nog niet is afgestompt. Werken voor de kinderen in deze wijk, doet ze uit een intrinsieke motivatie.

Hoe pittig het kan zijn blijkt als ze vertelt over de keer dat ze zomaar een filmpje kreeg toegestuurd met daarop een moeder die haar dochtertje mishandelde. Saskia kende het gezin al lang en tobde: hoe

moest ze dit aanpakken? Uiteindelijk is ze naar de moeder gestapt en hebben ze samen hulp gezocht, de intern begeleider van school werd meteen op de hoogte gesteld. Veilig Thuis heeft de zaak wel onderzocht, maar zag geen aanleiding om in te grijpen, gelukkig pakte het Wijkteam de melding wel goed op. Het meisje woont inmiddels ergens anders en Saskia heeft, ondanks de melding die ze deed, nog steeds goed contact met de moeder. Moeder beseft dat ze hulp nodig had en die is er nu.

Saskia's vertrouwenspositie bij de ouders geeft haar ruimte om in te grijpen als dat nodig is. Haar manier van opereren is een voorbeeld van hoe effectieve ondersteuning eruit kan zien. Het is niet zo ingewikkeld; het vereist betrouwbaarheid, inzicht, bereidheid tot samenwerken en een zekere mate van doortastendheid.

Kinderwerker Saskia vindt dat er meer kinderwerk in de Vissen- en Kruidenbuurt zou moeten komen, het liefst voor de acht- tot twaalfjarigen. Juist bij kinderen van die leeftijd is het belangrijk hun wereld te vergroten. Neem het jongetje dat voor het eerst mee op kamp ging. Hij was nog nooit de brug naar Arnhem-Noord over geweest. In de bus drukte hij zijn neus tegen het raam en aan de andere kant van het water vroeg hij opgewonden: 'Ben ik nu in het buitenland?'

In Malburgen is de PVV in sommige wijken populair. Bij het stembureau op basisschool Het Mozaïek was tijdens de verkiezingen in 2024 de PVV de grootste partij (26,1 procent), gevolgd door Denk (18,9 procent). Bij het stembureau in de zeshonderd meter verder gelegen Margarethaschool werd de PVV ook de grootste (26,1 procent), gevolgd door GroenLinks-PvdA (18,4 procent).

Twee vrouwen die ik op een middag in Malburgen spreek, hebben het idee dat Geert Wilders de enige is die naar ze luistert, die de problemen die migratie met zich meebrengt goed verwoordt. Die het land vooruit wil helpen. De een stemde vroeger PvdA maar nu PVV, de ander stemde meestal niet. Vorige keer was het BBB en nu dus PVV. Ze werken allebei hard, zijn betrokken bij hun buurt, ze houden van Arnhem, maar ze hebben, net als de vrouwen bij het koffie-uurtje van Saskia, het gevoel

'De problematiek is niet anders dan tien jaar geleden, maar het gedrag van leerlingen is wel heftiger'

dat er te weinig aandacht voor ze is en dat de burgemeester, al geven ze geen concrete voorbeelden, 'zijn eigen mensen voortrekt'.

'Het is hier toch een keer vol', legt de een uit. 'Ik gun iedereen eten, maar niet ten koste van onze kinderen. Ik zag dat mijn kind extra beleg meenam naar school, dat was bedoeld voor een leerling die droog brood meekreeg. Wij sturen geld naar andere landen terwijl de kinderen hier zonder vreten zitten. Schiet mij maar lek, maar daar krijg ik kortsluiting van. Mijn zoon stemt ook PVV want die krijgt straks geen huis.'

De ander is verontwaardigd over het project Immerloo Schuldenvrij. Het voelt niet eerlijk, legt ze uit. 'Heb je weleens gezien wat daar in die flats woont? Allemaal buitenlanders, maar er staan wel dikke BMW's en Mercedesen voor de deur en ieder kind heeft een fatbike.'

De bewoners daar hebben geld zat, zegt ze, maar doen of ze heel arm zijn. In werkelijkheid leven ze van de staat en halen ze veel criminaliteit binnen. 'Ik zeg altijd: ieder kind verdient een kans ongeacht waar hij vandaan komt, maar je moet je wel gedragen. In zwembad De Koppel werd mijn dochter een tijdje terug door Syrische jongens voor kankerhoer uitgemaakt. Kreeg zij een verbod van een jaar omdat ze van zich af had geslagen. Ik ben er naartoe gereden en heb ze gevraagd of ze wisten waaróm mijn dochter dat had uitgehaald. Of er misschien een aanleiding was. "Jullie hebben oogkleppen op", zei ik, en wij zijn die buitenlanders zat. Het toegangsverbod werd teruggedraaid, maar nu wil mijn dochter er niet meer naartoe.'

De ander: 'Dit soort jongens gaan het niet leren, ze krijgen geen straf, maar straks wel een eengezinswoning.'

Een leidinggevende:

'We zijn allemaal heel aardig voor elkaar en bezig met elkaars positie en bestaansrecht, maar we zouden ook wat kritischer kunnen zijn. Elkaars fouten of tekortkomingen niet benoemen kan leiden tot stagnatie en een gebrek aan vooruitgang.'

6

‘De straat heeft me veel liefde gegeven’

De straatcoaches worden in Malburgen beschouwd als de oren en ogen in de wijk. Zij lopen van zeven uur 's ochtends tot tien uur 's avonds door de buurt, ze houden zich vooral bezig met veiligheid. Ze signaleren, spreken jongeren aan, geven advies, verwijzen door; ze zijn een belangrijke speler in de pedagogische wijk.

Sommige jongerenwerkers die ook hun rondes op straat lopen vinden de straatcoaches overbodig en beschouwen hen als concurrenten. Dat steekt, vertelt een straatcoach, die zich afvraagt waar die rivaliteit vandaan komt. ‘We zouden juist meer moeten samenwerken.’

Straatcoaches zijn, zo is het concept, ervaringsdeskundigen. Ze hebben zelf in hun nog jonge leven meestal het een en ander meegemaakt, dus kunnen zich makkelijk met de doelgroep identificeren. Ze hebben geen speciale opleiding nodig, want ze krijgen intern een training.

Straatcoaches kunnen net als jongerenwerkers een rolmodel zijn voor jongeren die dreigen af te glijden. Ze kunnen laten zien dat als je dat wil, je je leven wel degelijk anders kunt inrichten. Een voorbeeldfunctie, in de hoop dat de positieve draai die hij of zij eerder maakte een domino-effect heeft bij de jongeren in de buurt.

Haruun, 34, een zachtaardige man met een wijze blik in zijn ogen, neemt me mee door de wijk, onderwijl handen schuddend en boksen uitdelend met de jongeren die hij tegenkomt. Hij vindt zijn baan geweldig. ‘Ik word er blij van om mensen te helpen.’ Hij is dankbaar dat hij deze kans kreeg. Hij kwam als negenjarige alleenstaande asielzoeker vanuit Somalië naar Nederland en groeide op in kindertehuizen. Hij moest het zelf zien te rooien en dat was niet eenvoudig.

‘Het project van de straatcoaches kwam als geroepen. Ik ken het leven op straat, ik weet waar ik jongeren voor moet behoeden. De straat heeft me veel liefde gegeven, ik had oudere vrienden die me alle trucs bijbrachten.’ De straat is hard, leerde hij. Hulp vragen werd gezien als een teken van zwakte en was om die reden omgeven met schaamte. Alle ervaring die hij opdeed gebruikt hij bij de benadering van de jongeren hier. En het werkt.

Haruun is slim en volgde het vwo, maar hield dat vanwege de niet altijd stabiele omstandigheden in zijn leven niet vol, hij ging hosselen en kwam in contact met de politie. Vanaf dat moment besloot hij het roer om te gooien. Hij wilde deel uitmaken van de maatschappij, iets bijdragen, iets betekenen. Nederland had hem tenslotte opgevangen, misschien niet zo liefdevol, maar toch. En wat had hij daarvoor teruggedaan?

Het is een warme dag, we lopen richting Het Duifje, het oostelijke puntje van Malburgen, bij het eindpunt van buslijn 3. Van oudsher een rustige, net-te buurt waar nooit iets gebeurde. Het aantal jongeren is in de laatste jaren toegenomen, net als het aantal eenoudergezinnen. Het aantal mensen met een Nederlandse herkomst is afgenomen.

In dat anders zo vredige Duifje was de laatste tijd sprake van behoorlijke overlast door een groep jongeren, de zogenaamde fatbike-gang, maar tot ieders verbazing zijn de moeders uit de wijk na een tijdje opgestaan. ‘Zo goed dat zij zich ermee zijn gaan bemoeien.’

De moeders in kwestie hebben verschillende achtergronden, Nederlands, Surinaams en Marokkaans, maar opeens lijkt dat niet uit te maken. Daar is Haruun blij om, want hij maakt zich net als Saskia zorgen over de segregatie. Het is te veel ‘wij’ en ‘zij’. ‘We moeten al die verschillende culturen meer bij elkaar brengen’, zegt hij. ‘Iedereen zit nu op zijn eigen eilandje en dat leidt tot verhoogde spanningen en minder begrip voor elkaar.’ Al beseft hij ook dat iets wat al jarenlang aan de gang is, niet een, twee, drie opgelost kan worden.

Tegelijk is Haruun optimistisch, hoopvol zijn zit in zijn aard. ‘De wijk is aan het bewegen, het lijkt of een groeiend aantal mensen zich verantwoordelijk voelt voor hun omgeving. Malburgen zou een voorbeeld kunnen worden van een geslaagde pedagogische wijk. Wist je dat er nu al vijftientig procent minder overlast is dan een tijdje terug?’

Een leidinggevende:

‘Het gaat erom wat goed is voor de wijk en er zijn op zo’n kleine postzegel wel erg veel partijen betrokken. Er is potentie, maar het zou een katalyserende werking hebben als er meer regie komt.’

7

En toen stonden de moeders op

Bij Het Duifje ontmoeten Haruun en ik de opbouwwerker van Rijnstad die hier heel actief is en die eerder vergeefs over spanningen in Het Duifje aan de bel trok bij de gemeente. Naast haar staat een van de bewoners die door een van de jongeren werd uitgescholden tijdens de ongeregelde heden in de anders zo rustige buurt. Bij allebei is de opwinding over de gebeurtenissen voelbaar, maar ook de hoop dat er mede dankzij de moeders in de wijk die opstonden, toch een stap vooruit gezet kan worden.

Wijkagent Eric Wijnhoud herinnert zich dat hij als eerste door de straatcoaches op de hoogte werd gebracht van de commotie. Die rapporteerden dat ouders op straat bespuugd en uitgescholden werden en dat ze zelfs klappen kregen.

Het oproer ging als een olievlek door de hele wijk, dat zo'n kalme wijk plotseling explodeerde was een enorme schok. Eerst waren het een paar jongeren, maar het werden er steeds meer. De leider van de groep, T., was net meerderjarig en had om die reden, en omdat hij nergens bang voor was, aanzien. De zwerm jongeren, van rond de dertien, veertien jaar, die achter hem en zijn jongere maat van vijftien aanliep, groeide en groeide.

Met T. was geen land te bezeilen, herinnert Wijnhoud zich. 'Ik ben bij hem thuis geweest, zijn moeder gaf aan geen vat op hem te hebben. Zijn vader was uit beeld. T. weigerde om met me te praten, hij had allerlei problemen en was bovendien laag begaafd. Ik begreep dat hij beveiliging had willen worden en dat dat niet is gelukt omdat hij geen VOG kreeg, Verklaring Omtrent het Gedrag. Vanaf dat moment zag hij geen toekomst, was hij boos op de hele wereld; hij besloot overal tegenaan te trappen.'

Hij bleef de held van de groep, de rest volgde hem overal. 'Hij gooide een steen door de ruit, pakte een fiets af van een oude man en toen die protesteerde schold hij hem uit voor kankerlijer en trapte hem tegen zijn benen.'

Wijkagent Wijnhoud initieerde een bijeenkomst op de wijkpost, bij winkelcentrum De Drieslag waar Rijnstad, AM-Support, de straatcoach en Team Leefomgeving bij elkaar kwamen. Dit onder leiding van veiligheidsadviseur Lidewij van Thiel. Zij kreeg tijdens de bijeenkomst sterk de indruk dat er behoefte was aan leiding, aan regie.

Omdat de situatie in rap tempo was geëscaleerd, leek het nuttig om de namen van de jongeren in kaart te brengen en zo snel mogelijk langs de ouders te gaan. 'Ik wil ze wel uit de anonimiteit halen', opperde Van Thiel. De jongeren waren allemaal minderjarig en Van Thiel vond het belangrijk dat de ouders wisten wat er aan de hand was, dat ze het gedrag van hun kind serieus zouden nemen, in de hoop dat de rust snel zou terugkeren.

Namens de gemeente werd een brief opgesteld en samen met wijkagent Wijnhoud bezocht Van Thiel meer dan acht ouders. De eerste moeder waar ze aanbelden, kon niet geloven dat haar zoon betrokken was, ze schrok enorm. De volgende was minder gealarmeerd, daar werd zelfs gevraagd of ze mee wilden eten, en bij een ander vroeg Van Thiel zich af hoe een kind in zo'n rommel kon leven.

Wijnhoud: 'Vaak ging het om kinderen in eenoudergezinnen, moeders die de opvoeding alleen moesten doen. Het was pure onmacht.'

Dat Van Thiel en Wijnhoud thuis gingen aanbellen is ongebruikelijk en sommige ouders waren oprecht verontwaardigd door deze inbreuk in hun leven. Toch zette het de boel wel in beweging. 'Ik vond dit te verantwoorden', meent Van Thiel. 'Ook omdat het om jongeren ging die op één na nog niet met de politie in aanraking waren geweest. Ik wilde erger voorkomen.'

Mede dankzij de waarschuwende brief zijn de moeders in Het Duifje niet lang daarna opgestaan. De interventie van Lidewij van Thiel en Eric Wijnhoud leidde ertoe dat moeders elkaar opzochten en een soort buurtwacht gingen vormen. De buurtmoeders maakten een app aan, verzamelden zich iedere avond bij buurtcentrum De Duiventil en spraken jongeren aan, ook jongeren die niet uit de buurt kwamen. Ze deden dit allemaal naast hun werk en andere besognes, omdat het moest, vonden ze. En samen waren ze sterk.

De buurtmoeders hadden een goed contact met de wijkagent, met de straatcoaches, de opbouwwerker en met jongerenwerkers en zo spon zich een netwerk om de jongens en een paar meisjes heen. De ontwikkelingen in Het Duifje zijn een prachtig voorbeeld van de mogelijkheden van de pedagogische wijk als ouders, bewoners, hulpverleners en gemeente de handen ineenslaan. De Duiventil, die de laatste tijd vooral door de oudere bewoners werd gebruikt, was ineens het zenuwcentrum van de wijk, waar verhitte bijeenkomsten waren, maar waar iedereen, jong en oud, weer als vanouds naar binnen liep.

Op een avond heb ik in buurtcentrum De Duiventil afgesproken met twee moeders die zich sinds de onrust inzetten voor de wijk, hun zoon en dochter waren zijdelings betrokken.

Emmy woont met man en kinderen al jaren in Het Duifje en Sandra en haar zoon inmiddels vier jaar. Ze komen beiden uit Arnhem, de een uit Geitenkamp en de ander uit Malburgen, en ze hebben allebei een gedeeltelijk Zuid-Amerikaanse achtergrond. Ze kozen ervoor om in Het Duifje te wonen omdat het een prettige, rustige wijk zou zijn.

'Vaak ging het om kinderen in eenoudergezinnen, moeders die de opvoeding alleen moesten doen. Het was pure onmacht'

Emmy: 'Ik ben geboren in Malburgen-West, daar was het leuk wonen tot het jaren geleden ging verloederen. Het werd echt een soort buitenland.' Met een lachje: 'Ik heb veel buitenlandse vrienden en heb zelf een kleurtje, daar niet van, maar de criminaliteit nam toe, de drugshandel. Hier in Het Duifje was het wennen, in het begin wilde ik weg, het was zo saai. De bewoners hier konden niet tegen drukte, wij houden van barbecueën, gezelligheid, een muzikje en nu moesten we ineens zacht praten. Bij het minste of geringste werd de politie gebeld. Dat was toen. Nu zeggen ze dat wij de gezelligheid de straat in hebben getrokken.'

Sandra's burens zijn nog steeds streng. Toen ze haar auto in haar tuin parkeerde, belden omwonenden meteen de woningbouwvereniging. Als haar muziek te hard staat, wordt er binnen een mum van tijd geklaagd. 'Door wie weet ik niet.'

Afgelopen april barstte de bom, het leek wel een wervelwind die door de buurt raasde, zegt Emmy. 'Extreem pubergedrag, mensen bedreigen, slaan, uit het

Een moeder:
‘Heb je weleens gezien wat daar in die flats woont? Allemaal buitenlanders, maar er staan wel allemaal dikke BMW’s en Mercedesen voor de deur en ieder kind heeft een fatbike.’

niets. Het groepje werd steeds groter, met kinderen uit andere buurten. Ook jongens uit Huissen, kinderen van Syrische vluchtelingen, sloten zich aan.’

‘Wij zijn anders opgevoed’, becommentarieert Sandra de onverschilligheid van nu. ‘Ik had vroeger niets te vertellen.’

De vaak bejaarde bewoners uit de lage flat naast De Duiventil reageerden fel op de raddraaiers. ‘De ouderen bedreigden onze kinderen, riepen dat ze hun tanden uit hun bek zouden slaan.’

Voor de goede orde: de kinderen van Emmy en Sandra waren slechts meelopers, maar dat onderscheid tussen goed en kwaad werd niet gemaakt door de bewoners. Die waren voornamelijk boos en bang.

‘Wij leren onze kinderen normen en waarden’, zegt Sandra. Een van de bewoners schreeuwde zo hard dat zij het thuis, een paar straten verder, kon horen. Hij beschuldigde de verkeerde kinderen, op een van de gemaakte filmpjes was duidelijk te zien dat hij fout zat. ‘Kijk eens goed’, zeiden we. ‘Dit is de laatste keer dat je zo tegen onze kinderen praat. Respect is wederzijds en komt niet van één kant. Je moet kinderen niet valselijk beschuldigen. Of dreigen met een honkbalknuppel. Toen wij ons gingen verdedigen, zag je dat we als buurt tegenover elkaar kwamen te staan.’

Emmy en Sandra werden steeds verontwaardigder over de gang van zaken; kinderen die niet echt iets deden werden toch beschuldigd, terwijl T. en zijn maat en de Syrische jongens gewoon rond bleven lopen. Sandra en Emmy wilden ook niet klikken. Met gepaste trots: ‘Wij komen uit een volkswijk en dan noem je geen namen.’ Er gebeurden meer incidenten en niemand kreeg er grip op. Een fiets die van twaalf hoog naar beneden werd gegooid, een meisje dat in diezelfde flat stiekem jongens binnenliet, iedereen in de buurt raakte gestrest. Sandra en Emmy lagen er ‘s nachts wakker van.

Na de brief van de gemeente stak een aantal moeders de koppen bij elkaar, ze begonnen een ‘moederapp’ en besloten zelf het heft in handen te nemen. Een van hen belde de wijkagent met de mededeling dat deze ellende zo snel mogelijk moest stoppen. Ze gingen op patrouille in de buurt en ze spraken iedereen aan die last veroorzaakte, ook de Syrische jongens die plotseling waren komen opdagen, ze gaven hun de boodschap dat ze niet in Het Duifje hoorden en op moesten krassen.

Er waren vergaderingen in De Duiventil waar alle partijen, Rijnstad, AM-Support, Team Leefomgeving, de Wijkbeheergroep en bewoners, samenkwamen. Het ging er soms keihard aan toe, er werd geschreeuwd en zelfs gehuild, maar tegelijk zag iedereen dat alles eerlijk met elkaar uitspreken de enige weg vooruit was.

Uiteindelijk werd aanstichter T. opgepakt, hij zou een paar dagen later naar zijn vader in Aruba vliegen. De moeders hebben de wijkagent gesmeekt om die reis door te laten gaan. Zonder T. zou de rust voor een groot deel terugkeren, dachten ze. En zo geschiedde.

Het besef daalde in dat er veel te weinig voor jongeren te doen was in Het Duifje, het was alsof nu pas doordrong dat de buurt in de loop der jaren sterk was veranderd en dat je daarop moet inrichten.

‘Toen wij ons gingen verdedigen, zag je dat we als buurt tegenover elkaar kwamen te staan’

Bij wijkcentrum De Hobbit, op vijf minuten fietsen, mogen de meeste kinderen niet komen. ‘Ik zeg het eerlijk’, zegt Sandra, ‘ik weet wat er in De Hobbit komt en dat vertrouw ik niet. Mijn kind mag daar niet heen.’

AM-Support vinden ze ook niet geschikt om hun kinderen naartoe te sturen, al vinden ze ‘eerlijk is eerlijk’

veel jongerenwerkers daar top. ‘Niet om lullig te doen’, zegt Sandra, ‘maar daar laten ze criminelen binnen. Wat er bij AM-Support komt, zijn probleemkinderen, allemaal doorverwezen door school of door de huisarts.’ Ze gaat nog een stapje verder: ‘Sommige kinderen die er komen zijn de drugsdealers van Arnhem.’

Opnieuw het wij-zij-gevoel, opnieuw een vorm van segregatie.

Emmy vult aan waar het voor haar misschien meer om draait: ‘Wij willen graag worden geholpen door mensen die al eerder actief waren in onze eigen wijk, zoals de opbouwwerker van Rijnstad, die heeft al zoveel voor ons gedaan. We willen heel graag jong en oud samenbrengen, maar dat doen we het liefst zelf, onder elkaar.’

Een paar weken later regent het dat het giet en daar lijkt voorlopig geen verandering in te komen. Toen de buurt bedacht een panna-toernooi, voet-

ballen op een klein veldje, voor de jeugd te organiseren, was de voorspelling zonnig.

Op de tafel in buurthuis De Duiventil staan gezonde hapjes, plakken watermeloen, stukjes appel, je kunt gratis water tappen met aardbeien erin en ander fruit. Chips en frisdrank zijn er ook, maar daar moet je wel voor betalen. De buurtmoeders zijn vanmiddag met veel, de straatcoach is er, iemand van AM-support, de opbouwwerker van Rijnstad.

De jeugd van Het Duifje is uitgelaten, de leeftijd ligt ongeveer tussen de zeven en veertien jaar, meer jongens, maar ook meisjes. De maat van de jongen die voor zoveel ellende zorgde is er ook. Hij werd aangemoedigd om tóch te komen. ‘Gedraag je zoals we je vroeger kenden’, had een moeder gezegd. ‘Laat je goeie kant zien.’ Een oudere man moest even slikken, want deze jongen had hem eerder in zijn gezicht gespuugd en van alles met kan-ker geroepen terwijl zijn vrouw aan die ziekte was overleden. ‘Ik heb hem een trap tegen zijn ballen gegeven. Inmiddels heeft hij respect voor mij.’

Aan de rand van het plein stopt een politieauto, twee agenten in uniform stappen uit. Nu niet om de rust te herstellen maar om mee te voetballen, ze blijven het hele toernooi.

‘Dit is mooi om te zien’, zegt een buurtbewoner die zich de angst die er heerste herinnert. Angst voor de intimidatie en agressie waar ze zich niet tegen konden verweren.

‘De ouderen bedreigden onze kinderen, riepen dat ze hun tanden uit hun bek zouden slaan’

Een moeder vertelt hoe zij met haar zoon in de lage flat is gaan praten met bevreesde buurtbewoners. Aanvankelijk waren die wantrouwend, maar haar getoonde begrip voor hun positie werkte kennelijk ontwapenend, want na een tijdje was de spanning eraf.

Een van de bijvangsten van de gebeurtenissen de afgelopen tijd is dat buurtgenoten elkaar hebben leren kennen. Die ellendige periode heeft ook wat goeds gebracht, er is meer oog voor elkaar, meer gemeenschapszin. Men weet elkaar snel te vinden en alle volwassenen deze middag zijn vast van plan om zelf het heft in handen te nemen. In een wijk die zo uit het rapport Afgehaakt Nederland van Josse de Voogd en René Cuperus had

kunnen komen, groeit weer cohesie dankzij bewoners. Dat betekent niet dat er niets meer zal voorvallen, want vermoedelijk is er nog veel achterstallig onderhoud in te halen.

Na het uitdelen van de medailles verdwijnt een aantal jongens van het terrein, ze klonteren samen in het bushokje bij de eindhalte van lijn 3. Pubers die lachen, op de grond spugen, elkaar sterke verhalen vertellen. In de flat aan de overkant bedreigde niet lang geleden een vrouw haar man, vertelt de stoerste jongen, nog geen 1,60 meter lang. 'Ik weet het want ik logeerde daar. De vrouw stond klaar met een mes en hij riep: steek me dan neer, steek me dan neer.' De jongens kijken verbaasd, of ze niet weten wat ze ervan moeten denken, maar liggen vervolgens toch dubbel.

Op de bovenste verdieping van de hoge flat staat een man al twintig minuten over de reling naar beneden te kijken. Alsof hij wil laten merken dat hij de jongens in de gaten houdt.

Het is inmiddels bijna donker, straatcoach Mustafa komt eraan gerend, hij wil de bus halen. Hij geeft de jongens een boks en stapt in. De bus trekt op, Mustafa kijkt naar buiten en steekt zijn hand op. De jongens doen dat na even aarzelen ook.

De straatcoach:

‘Het project van de straatcoaches kwam als geroepen. Ik ken het leven op straat, ik weet waar ik jongeren voor moet behoeden. De straat heeft me veel liefde gegeven, ik had oudere vrienden die me alle trucs bijbrachten.’

8

Slot

De wil om de pedagogische wijk verder te ontwikkelen is er bij de professionals in Malburgen. Zoals een leidinggevende eerder in dit verhaal opmerkte: 'We hebben de middelen, de partijen en een deel van de infrastructuur; nu komt het op daden aan.' Men vindt elkaar makkelijker, al zou de onderlinge samenwerking, realiseert iedereen zich, nóg beter kunnen.

Zoals ik heb geschetst zijn de problemen waar inwoners van Malburgen mee te maken hebben vaak hardnekkig. Er is geen toverformule, hoeveel geld je ook tot je beschikking hebt, om deze problemen te laten verdwijnen.

Toch is er in Malburgen de afgelopen jaren al heel wat in gang gezet. Denk aan de introductie van de straatcoaches, van AM-Support die het 'ingeslapen' jongerenwerk heeft opgeschud, de coaches van het Preventief Interventie Team, die zich op specialistische wijze met moeilijk hanteerbare leerlingen en hun ouders bezighouden, en natuurlijk Veilig In en Om School, dat belangrijke en regelmatig terugkerende overlegpunt binnen scholen. Wat daarbij wel opviel was dat de kwaliteit van de VIOS-bijeenkomsten per school verschilde. Juist omdat bij die bijeenkomsten zoveel professionals uit verschillende hoeken samenkomen, is het essentieel dat de kwaliteit ervan optimaal is. Hoe hoger het niveau van de vergadering, des te groter de effectiviteit.

Wees niet te lief en te begripvol voor elkaar, merkte Gideon Zandstra op, benoem elkaars fouten, kijk of en hoe je met minder partijen kunt werken. Creëer overzicht, zorg voor leiderschap. Vertrouw niet te veel op statistieken en organogrammen, hou vooral verbinding met de praktijk.

Meer managers is niet het antwoord, maar misschien wel de inzet van, zoals Zandstra ze noemt, 'meewerkende voormannen/vrouwen', of 'verbindingsofficieren', die de kwaliteit van het werk moeten bewaken, die een brug zijn tussen het management en de uitvoering. Hoe goed dat kan uitpakken liet Lidewij van Thiel zien toen ze in de beginfase in Het Duifje zowel aanbelde bij de ouders als de verhitte buurtvergaderingen leidde. Ik ontmoette genoeg professionals die zo'n rol op zich zouden kunnen nemen.

Het is belangrijk om het jongerenwerk door te ontwikkelen, want interventies moeten ook worden onderbouwd; sommige professionals vonden dat dat nu onvoldoende gebeurt. 'Wees niet bang om jezelf een spiegel voor te houden, zorg voor reflecterende gesprekken', benadrukte een vakvrouw. Ook bij zo'n proces kan een meewerkende voorman of -vrouw een inspirerende rol spelen.

Sommige jongerenwerkers op school weten niet of er voor volgend jaar nog geld voor ze op de begroting staat. Is een aanbesteding voor een langere periode, zoals nu bijvoorbeeld in Amsterdam gebeurt, niet veel zinvoller? Dan kan er een visie worden ontwikkeld en kunnen er lange-termijnplannen worden gemaakt. Nu is die onzekerheid iedere keer 'veel te spannend', vertelde een zorgcoördinator.

Concurrentie en elkaar iets misgunnen kunnen vooruitgang in de weg staan, vooral in een werkomgeving waar samenwerking cruciaal is. Wanneer professionals elkaar als concurrenten zien, elkaar onvoldoende gunnen en niet bereid zijn kennis te delen, kan dit tot onderling wantrouwen en een negatieve werksfeer leiden. Organisaties moeten proberen elkaar te versterken in plaats van elkaar vliegen af te vangen.

Concreet: iedereen is op de hoogte van de soms gespannen relatie tussen de straatcoaches en AM-Support en van de geschiedenis van AM-Support met Rijnstad. Ga die wrijving niet uit de weg, iedereen is nodig en nuttig, dus organiseer gesprekken, bespreek alle pijnlijke punten, ontwikkel gezamenlijk een strategie en hou partijen daaraan. Ik begreep dat het overleg hierover tot op heden wel tot goede voornemens leidde, maar dat die buiten de besloten gespreksruimte snel weer vergeten zijn.

Nog een puntje: al die stagiaires bij het jongerenwerk, het zijn er volgens mij wel heel veel. Natuurlijk verdienen jongeren een kans. Maar wat daarna? Is er voldoende emplooi voor ze? En zo niet, is er dan een vervangend plan?

Blijf realistisch in je verwachtingen, veranderingen gaan stapje voor stapje. Het concentreren van kwetsbare mensen in één buurt heeft geleid tot een opeenstapeling van problemen en tot een vicieuze cirkel van armoede en sociale uitsluiting. 'Als je alle kwetsbare zielen bij elkaar blijft zetten, stopt dit niet', merkte een hoge ambtenaar op.

Woningcorporaties Vivare en Volkshuisvesting begonnen daarom een aantal jaren geleden in Immerloo met een interessant en beloftevol experiment onder de naam Nieuw Cement. Gemotiveerde, sociale inwoners van Arnhem kregen buiten het aanbiddingssysteem om een tijdelijk huurcontract, met als voorwaarde dat ze zich opstelden als 'nieuwe buurt' en ook activiteiten organiseerden zoals een voetbaltoernooi of een bingoavond. Sociaal cement dat de anonimiteit in de flats moest doorbreken en dat zou bijdragen aan een prettiger sfeer.

'Als je alle kwetsbare zielen bij elkaar blijft zetten, stopt dit niet'

Tot nu toe is dit experiment een succes gebleken, een werknemer van AM-support, die zelf in de flats opgroeide, heeft op deze manier samen met zijn vrouw ook een woonplek gekregen. Hij is een bekende in de buurt en dankzij zijn succesvolle loopbaan een rolmodel voor de nieuwe generatie. Deze Nieuw Cementers laten geen spullen of afval op de galerij slingeren en spreken anderen die dat wel doen er vriendelijk op aan, vertelde de huismeester. Een positieve manier van sociale controle. Deze huismeester zou veel meer Nieuw Cementers willen, maar de huidige regelgeving houdt dat jammer genoeg tegen. Is daar niet iets aan te doen?

In de pedagogische wijk moet het niet ieder voor zich zijn. Daarom voerden de besturen van de Monchyschool en de Pastoor van Arsschool, die in hetzelfde gebouw gehuisvest zijn, zelfs gesprekken om in de toekomst te fuseren. Scholen in lastige wijken zouden elkaar vaker kunnen opzoeken om te overleggen over alles wat er speelt. Neem het prangende probleem van het lerarentekort. Juist in deze wijken zou het van grote waarde zijn als dat, al was het maar gedeeltelijk, zou worden opgelost.

De segregatie ten slotte, die door dit hele verhaal heen loopt, is een zorg waar nog niet vaak hardop over wordt gesproken, maar het is iets wat sluimert en waar iedereen verantwoordelijkheid voor draagt. Partijen die ver uit elkaar staan, de PVV en Denk, zijn allebei populair in Malburgen. De PVV-stemmers en de Denk-stemmers wonen soms vlak bij elkaar, ze kunnen elkaar nauwelijks ontlopen. Toch zijn het twee van elkaar gescheiden werelden. Op de basisschool spelen kinderen met een verschillende afkomst nog met elkaar, maar op de middelbare school verdwijnt iedereen in zijn eigen groepje en is het 'wij' en 'zij'.

Bij AM-Support hebben de meeste beroepskrachten een niet-westerse achtergrond. Zij zijn met hun werk vooralsnog met name betrokken bij Malburgers die eenzelfde achtergrond hebben. Terwijl het opbouwwerk van Rijnstad van oudsher meer connectie lijkt te hebben met de oorspronkelijke bewoners van Malburgen, zie Het Duifje. Is dat een wenselijke situatie?

Verschillende groepen leven gescheiden van elkaar, heb 't erover, ga zo'n gevoelig onderwerp niet uit de weg. Er is in de pedagogische wijk tenslotte maar één gemeenschappelijk doel: iedereen in de wijk hoopt op een betere toekomst voor alle jeugd, waarbij afkomst of etniciteit geen rol mag spelen.

De jongerenwerker:

‘We hebben ook kinderen die helemaal niet naar school komen, leerplicht wordt dan ingeschakeld, maar die route is heel bureaucratisch en duurt zo lang. Al die protocollen! Intussen zit een leerlinge waar dit bij speelt al een jaar thuis. Daar maak ik me grote zorgen over.’

